

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ PŘÍSLUŠNÍKŮ
NÁRODNOSTNÍCH MENŠIN V LIBERECKÉM
KRAJI**

Autor práce: Jan Grulo, DiS.

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: doc. Dr. Lubomír Pána, Ph.D.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2015

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce doc. Dr. Lubomír Pána, Ph.D., za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

GRULO, J. *Sociální začleňování národnostních menšin v Libereckém kraji: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2015. 66 s. Vedoucí bakalářské práce: doc. Dr. Lubomír Pána, Ph.D.

Klíčová slova: sociální začleňování, Rom, majorita a minority, sociologie, integrace.

Práce řeší sociální začleňování příslušníků národnostních menšin se zaměřením speciálně na romskou menšinu. Prostorově jsme se omezili na území Severočeského kraje. V šetření jsou analyzovány postoje k příslušníkům menšin z hlediska základních demografických a sociálních charakteristik. Zvláštní pozornost pak je věnována postojům k romské menšině. Příspěvek je zaměřen na problém postojů příslušníků majoritní části společnosti k příslušníkům národnostních a etnických minorit. Práce pojednává o multikulturní společnosti a historii, analyzuje důvody a problémy spojené se sociálním začleňováním, shrnuje, zkoumá rasovou nesnášenlivost bytovou problematiku, nezaměstnanost a lichvu.

ABSTRACT

GRULO J. *Social inclusion of ethnic minorities in Liberec Region: Bachelor thesis*. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, 2015. 66 p.
Supervisor : doc. Dr. Lubomír Pána, Ph.D.

Key words: social inclusion, Rom, majority and minority, sociology, integration.

The work addresses the social inclusion of ethnic minorities, focusing specifically on the Roma minority. We spatially restricted to the South Bohemian Region. The survey analyzed attitudes towards members of minority groups in terms of basic demographic and social characteristics. Special attention is devoted to the attitudes towards the Roma minority. The paper is focused on the problem of the attitudes of the majority of members of the national and ethnic minorities. The work deals with the multicultural society and history, analyzes the reasons and problems related to social inclusion, summarizes, examines racial intolerance housing problems, unemployment and usury.

Obsah

Úvod.....	8
1 Cíl a metodika bakalářské práce	9
Teoretická část.....	11
2 Multikulturní společnost	11
2.1 Historie multikulturní společnosti v České republice	11
3 Sociální začleňování	14
3.1 Ústavně-právní rozměr problematiky	16
4 Kdo je „Róm“	17
4.1 Příchod Romů do České republiky	17
4.2 Rómská kultura	19
5 Rasová nesnášenlivost a sociální vyloučení.....	21
5.1 Bytová situace	22
5.2 Nezaměstnanost.....	Chyba! Záložka není definována.
5.3 Snížení rozdílů ve vzdělání mezi většinovou společností a Rómy	27
5.4 Lichva	28
5.5 Sociální práce v etnicky a sociálně vyloučených komunitách.....	29
6 Rómové a migrace	31
7 Práce policie ČR ve vztahu k romské menšině.....	32
7.1 Oblast zaměstnávání příslušníků menšin u policie	33
8 Rómové jako oběti trestné činnosti.....	35
8.1 Romové jako pachatelé trestné činnosti.....	35
9 Organizace napomáhající integraci rómské menšiny.....	37
9.1 Začleňování v sociálně vyloučených lokalitách	38
10 Kontext vzniku a existence strategie	39
10.1 Základní informace o strategii	40
Praktická část	43
11 Vliv přítomnosti a soužití romské menšiny s většinou.....	43

11.1	Organizace a průběh výzkumu.....	43
11.2	Výzkumná metoda	44
11.3	Dotazník použitý pro daný výzkum	46
12	Vyhodnocení dotazníků	47
	Vyhodnocení otázek v Liberci :	47
	Vyhodnocení otázek v Jablonci nad Nisou :	50
	Vyhodnocení otázek v Semilech :	54
	Vyhodnocení otázek v České Lípě :	588
12.1	Závěrečné zhodnocení výzkumu	61
	Závěr.....	633
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	64

Úvod

Je historicky doloženo, že státy založené na vyrovnaném („spravedlivém“) soužití majority a různě definovaných minorit, tj. jednotlivých komunit, společenství, společností a na toleranci jednotlivých skupin obyvatel navzájem byly a jsou pevnější, stabilnější a v neposlední řadě i ekonomicky úspěšné. Platí, že většinová společnost tím, že sama sebe omezí v absolutním podílu na moci a garantovanou možnost podílet se na spolupráci nabídne příslušníkům menšiny, sama získá stabilitu a jistotu. Navíc, menšiny bývají často dobrým indikátorem rozmanitých společenských jevů. Znamé a uznávané je tvrzení, že většiny potřebují „svoje“ menšiny k tomu, aby jim nastavily zrcadlo, a tím byly jakýmsi svědomím společnosti, které by jim bylo schopno nastavit zrcadlo.

Je jisté, že kdyby i ten největší rasista byl jeden měsíc v romské rodině, jakékoli romské osadě a musel tam s nimi celou dobu žít a sdílet obydlí, jíst jejich stravu, pracovat stejně jako oni, starat se o děti, ale také sdílet radosti a potěšení, změnil by názor, a co víc udržoval by i nadále přátelský kontakt s touto rodinou. Pochopení a porozumění důvodů, proč tomu tak je by přineslo střízlivý názor na tuto menšinu.

Diskriminace, ať již Romů či jiných skupin lidí, je nežádoucím fenoménem, který přináší diskriminovaným lidem citelnou osobní újmu a celé české společnosti morální i ekonomické škody. Diskriminovaní jsou vytěšňováni na okraj společnosti, stávají se „sociálně vyloučenými“, tj. „těmi žijícími jinak“. Zatímco k přímé diskriminaci jednotlivých Romů dochází občas, sociální vyloučení je stav, ve kterém se část Romů nachází trvale a který se mezigeneračně reprodukuje.¹ Pro účely této publikace není třeba řešit, je-li sociální vyloučení příčinou, doprovodným jevem či důsledkem diskriminace, nebo zda platí tato tvrzení v různých kombinacích společně. K porozumění obtížím, které doprovázejí život Romů, postačí vyjít z teze, že: „Diskriminace a sociální exkluze jsou úzce propojené. Účinnost opatření zaměřených pouze na diskriminaci či pouze na exkluzi je předem limitovaná.“ Pro dokreslení problematiky sociálního vyloučení je třeba ovšem dodat, že ne všichni diskriminovaní Romové v ČR jsou sociálně vyloučení a že sociální vyloučení se v ČR netýká jenom Romů. Přesto doprovází život mnoha Romů, a proto se s ním v následujících kapitolách budeme zabývat.²

---

¹ V. *Příručka pro obce*. Praha 2012, s52. ISBN 978-80-7440-068-1.

² JÁRA M. (ed.) (2006): *Sociální diskriminace pod lupou*, o.p.s.: Praha [cit. 2014-11-29]. Dostupné na WWW <http://www.poradna-rava.cz/dokumenty/socialni_diskriminace_pod_lupou.pdf>

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Cílem bakalářské práce je zjistit, v jakém stádiu je integrace národnostních menšin a porovnat s obdobím meziválečným, poválečným do roku 1989 a poté do současnosti. V naší společnosti nalezneme mnoho oblastí, ve kterých integrace národnostních menšin probíhala či stále probíhá. Jelikož se jedná především o pojem sociologický, zabývá se tato bakalářská práce integrací národnostních menšin do struktur Policie ČR. Při zpracování práce jsou užity metody komparativní a dotazníkové šetření. Bude zde čtenáři přiblížena romská společnost z pozitivního hlediska a snaha přispět k lepšímu porozumění většinové společnosti. Práce přináší a systematizuje nejnovější poznatky z oblasti problematiky soužití minorit a sociálně vyloučených s majoritou. V práci je soustředěná pozornost na řešení otázek problematiky a to především seznámením se základními pojmy, stručnou historií problematiky a analýzou příčin vzniku, průběhu a řešení největší krize v oblasti problematiky soužití minorit a sociálně vyloučených s majoritou. Velká pozornost je věnována aktivnímu přístupu s hledáním dalších možností řešení problematiky a k přímému řešení této společensky těžké otázky. Pojednává o dvou odlišných chápáních pojmu „sociální krize“ a poté se soustřeďuje na širší pojetí a zabývá se příčinami sociálních krizí, tj. uvádí seznam pohrom všeho druhu, které postihují lidi a jejich komunity. Mezi pohromy označované pojmem „selhání řízení věcí veřejných“ zahrnuje korupci, která vede k vážnému narušení vazeb a toků v lidském systému, a tím demoralizuje lidskou společnost. Na základě srovnání povahy nástrojů používaných Světovou bankou v boji proti korupci a nástrojů používaných komplexním řízením bezpečnosti komunity, které prosazuje EU, ukazuje, že komplexní řízení bezpečnosti komunity obsahuje inherentně i nástroje proti korupci, jelikož se zabývá i riziky, která souvisí s vazbami a toky v lidském systému. Protože základním požadavkem odezvy na jakoukoliv krizi je zajistit přežití lidí, jsou uvedeny současné zásady ochrany obyvatelstva a kultury bezpečnosti komunity.

Problematika soužití minorit a sociálně vyloučených s majoritou vyžaduje v naší současné situaci v České republice proaktivní přístup³. Tento proaktivní přístup, tedy přístup zaměřený a zacílený na praktický, měřitelný výsledek, zahrnuje důkladnou znalost tématu z historie, neustálé doplňování aktuálních informací od skutečných odborníků a v neposlední řadě vyhledávání funkčních modelů řešení v měnícím

---

³KOHOUTEK R., „Proaktivita je úroveň osobního zaměření a úsilí na realizaci stanovených činností a na dosahování stanovených cílů“; Slovník cizích slov, s81 [online] [cit. 3. 11. 2012].

se prostředí České republiky. Řešení, které lze uplatnit v jednom regionu nemusí totiž zcela zákonitě být funkční na stejných principech v jiném, proto je také důležité hledat řešení na míru a pracovat na řešení problematiky soužití minorit a sociálně vyloučených s majoritou tam, kde se aktuálně situace zhoršuje. Důležitější je se ale věnovat prevenci, aby krizová situace vůbec nenastala, tedy poznat znaky blížící se krize. Úvodní část této bakalářské práce je tedy zaměřena na seznámení se základními pojmy a obecným zhodnocením problematiky, druhá část je zaměřena na historický kontext problematiky.

Teoretická část

2 Multikulturní společnost

Česká republika je poměrně mladý stát, který je zařazen do skupiny demokratických států. V současné době se prakticky všechny moderní státy, bez ohledu na to zda jsou demokratické či nedemokratické, vyrovnávají se skutečností, že obyvatelstvo, které žije na jejich území, není z etnického, jazykového, kulturního, národního (národnostního), náboženského a rasového hlediska jednotné. Existují sice státy, které se modelu homogenní (stejnorodé) společnosti blíží, ale jejich počet je zanedbatelný. Česká republika se počítá mezi ty státy, které jsou etnicky, národnostně, případně jinak heterogenní (nestejnorodé). Tato skutečnost může být někým hodnocena kladně, někým jiným záporně. Nicméně nepopiratelný je samotný fakt existence multikulturní společnosti. Česká společnost stejně jako společnosti jiných států musí z této skutečnosti vycházet. Usiluje-li o demokratické uspořádání společnosti, musí tuto skutečnost vzít v úvahu i při řešení situací spojených s existencí multikulturní společnosti.⁴

Existence multikulturní společnosti má mnoho podob a jednou z nich je také každodenní občanský život na ulici, na pracovišti, kulturní a hospodářský život atd.. Policie, která je sborem nejvíce exponovaným z hlediska přímého kontaktu s realitou každodenního života, by měla znát základní pravidla práce v podmínkách multikulturní společnosti. Kromě důkladných znalostí formálních pravidel, tedy zákonů, by policisté měli mít základní představu o vnitřním životě multikulturní společnosti a jejich segmentech. Gesci za problematiku integrace cizinců má Ministerstvo práce a sociálních věcí a Ministerstvo vnitra. Základním koncepčním materiálem v této oblasti je Koncepce integrace cizinců v roce 2005 a její další rozvoj, o jejíž realizaci je vláda ČR průběžně informována (aktuálně Zpráva o realizaci koncepce integrace cizinců v roce 2009 a návrh dalšího postupu).

2.1 Historie multikulturní společnosti v České republice

---

⁴ BÍLEK P., DUFKOVÁ I., UHL P., ZLÁMAL J., *Policie v multikulturní společnosti*, [cit. 2010-03-13] Dostupné z WWW: [intranet PČR]. <<http://web.mv.cz/obp/mensiny/dokumenty.html>>.

Na území České republiky, kde existuje komunita osídlení zhruba od 5. století, nebyla nikdy společnost etnicky homogenní, to samé platilo o státních útvarech na jejich území. Prvopočáteční osídlení na území dnešní České republiky bylo především germánské a keltské. Tato dvě etnika postupně odešla a na české území přišli Slované. Příchod jedněch a odchod druhých probíhal pravděpodobně na základě probíhajícího kontaktu různých kultur a jejich možného promísení. Příchodem Slovanů na české území byla část ovládána Avary, kteří se se Slovanským obyvatelstvem mísili. Po slovanském povstání proti Avarům a postupným konstituování státních útvarů bylo české území významnou obchodní křižovatkou.

Zánikem Velkomoravské říše a po souběžně trvajícím procesu ustanovení českého státu se počali během třináctého století stěhovat na dnešní území české republiky Němci. Také od středověku žijí na dnešním českém území Židé. Od založení Karlovi Univerzity se Praha stala jedním ze středoevropských středisek vzdělanosti. Tato skutečnost sama o sobě přinášela příchod vzdělavců z mnoha evropských zemí. Ve středověku pravděpodobně také přicházejí na české území Romové.

V novověku se po zahrnutí českých zemí do Habsburské monarchie stala Praha multikulturálním městem za vlády Rudolfa II. I po přesunutí dvora do Vídně zůstává Praha multikulturálním městem a totéž platilo o českých zemích jako celku, kde žili Češi, Němci, Židé, Poláci, a další národy. Samotné Habsburské soustátí, později Rakouská a ještě později Rakousko-Uherská říše, se sestávalo z mnoha zemí a obyvatelstvo prakticky každé z nich bylo multikulturální, i když se tehdy toto slova samozřejmě nepoužívalo. Samotné Rakousko si vysloužilo dokonce přezdívku žalář národů. Jeho zánik byl spjat mimo jiné i se skutečností, že samo nedokázalo tuto realitu reflektovat.⁵

Během druhé světové války bylo národnostní složení obyvatelstva poznamenáno holokaustem židovského a romského obyvatelstva. Po druhé světové válce bylo německé a maďarské obyvatelstvo žijící na československém území zbaveno státního občanství dekrety prezidenta republiky. Po politických změnách v roce 1948 a při budování nového státního zřízení vycházeli tvůrci státního práva z právní konstrukce, že nositelem státnosti jsou jednak český a jednak slovenský národ. Postavení národnostních menšin nebylo nijak obecně ustanoveno. Vzhledem k nedemokratičnosti režimu nebyla tato skutečnost nijak zvlášť významná. Situace se mírně, ale spíše formálně změnila v roce 1960. V roce 1968 se Československo stalo dvoučlennou federací, čímž řešilo problematiku vztahu dvou národů. Postavení menšin

---

⁵ BÍLEK P., DUFKOVÁ I., UHL P., ZLÁMAL J., *Policie v multikulturální společnosti*, [cit. 2010-03-13]. Dostupné z: WWW: < <http://web.mv.cz/obp/mensiny/dokumenty.html> >.

nebyl přikládán příliš velký význam. Po politických změnách v roce 1989 byl následující vývoj poznamenán opět řešením vztahu mezi českou a slovenskou částí federace. Tato vývojová kapitola skončila na podzim v roce 1992, kdy vznikly dva nové suverénní státy. Proces budování české státnosti byl zahájen přijetím ústavy v prosinci 1992⁶. Problematika menšin se stala aktuální při budování nové české státnosti a je aktuální doposud.⁷

Romové jsou všeobecně považováni za nepřizpůsobivé, vyhýbající se práci a žijící ze sociální podpory. Následkem toho velmi často dochází k páchání trestné činnosti či k provozování tzv. práce na černo, a to za jediným účelem, jímž je zaopatření vlastní rodiny. Dále se u romské populace můžeme častěji setkat s alkoholismem, narkomanií, gamblerstvím či kriminalitou.⁸

---

⁶ Ústava České republiky, ze dne 16. prosince 1992

⁷ BÍLEK P., DUFKOVÁ I., UHL P., ZLÁMAL J., *Policie v multikulturní společnosti*, [cit. 2010-03-13]. Dostupné z: WWW: < <http://web.mv.cz/obp/mensiny/dokumenty.html>>.

⁸ KALEJA, M., KNEJP, J. *Mluvme o Romech*. s163, Ostrava, 2009.

3 Sociální začleňování

Česká republika je jako členská země Rady Evropy a Evropské unie a jako signatář hlavních mezinárodněprávních smluv o lidských právech (např. Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace, vyhlášená pod č. 95/1974 Sb., Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a Mezinárodní pakt o hospodářských a sociálních právech, vyhlášené pod č. 120/1976 Sb., Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, vyhlášená pod č. 209/1992 Sb.) mezinárodněprávně zavázána zajistit výkon občanských, politických, hospodářských, sociálních a kulturních práv všem svým občanům bez rozdílu. Má zabránit diskriminaci a segregaci z důvodu mimo jiné i příslušnosti k etnické či sociální skupině. V mezinárodních úmluvách o lidských právech není sice výslovně zmíněn závazek k sociálnímu začleňování nebo k bránění sociálnímu vyloučení, tyto úmluvy však zakazují diskriminaci, která je jedním ze spouštěčů sociálního vyloučení. Prvním naprosto zásadním krokem k potírání sociálního vyloučení ve všech jeho projevech je proto vždy důsledná aplikace všech mezinárodněprávních antidiskriminačních závazků.

Výslovný závazek k přijetí adekvátních kroků ve prospěch sociálně exkludovaných obyvatel vyplývá z článků 136 a 137 Smlouvy o Evropské unii, zavedených Amsterdamskou smlouvou v roce 1997, kterými byl vytvořen nový právní rámec a základ pro nové politické závazky v této oblasti. Evropská rada na svém zasedání v Lisabonu ve dnech 23. a 24. března roku 2000 konstatovala, že rozsah chudoby a sociálního vyloučení je nepřijatelný.⁹ Budování Evropské unie založené na větším zapojení bylo tedy považováno za zásadní prvek při naplňování desetiletého strategického cíle Unie, který zahrnuje hospodářský růst, vytváření většího počtu kvalitnějších pracovních míst a větší sociální soudržnost. Na svém zasedání v Lisabonu vyzvala Evropská rada členské státy a Komisi k tomu, aby přijaly opatření jak "rozhodným způsobem ovlivnit odstranění chudoby" do roku 2010. Na zasedání Rady v Lisabonu bylo odsouhlaseno přijetí tzv. „otevřené metody koordinace“ v této oblasti. Otevřená metoda koordinace pro sociální ochranu a sociální začlenění je od samého počátku významným nástrojem podpory tohoto politického závazku a posiluje možnosti Evropské unie podporovat úsilí členských států o dosažení vyšší míry sociální

---

⁹VESELÁ M., POSPÍŠILOVÁ K., MAZEL M. BALABÁNOVÁ H., *Sociální vyloučení: Dobrá praxe a řešení, Společně k bezpečí o. s. s 7.* Dostupné z WWW: <http://www.krajjihocesky.cz/file.php?par%5Bid_r%5D=49939&par%5Bview%5D=0>.

soudržnosti v Evropě. Otevřená metoda koordinace pomáhá zlepšovat úroveň vzájemného učení a podařilo se jí zvýšit informovanost o mnohorozměrném charakteru vyloučení a chudoby.

Evropský parlament přijal dne 15. listopadu 2007 usnesení o vyhodnocení sociální reality, v němž zdůraznil, že posílení sociální soudržnosti a odstranění chudoby a sociálního vyloučení se musí stát pro Evropskou unii politickou prioritou. Rozhodnutím Evropského parlamentu a Rady č. 1098/2008/ES ze dne 22. října 2008 byl roku 2010 vyhlášen Evropským rokem boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení. Toto rozhodnutí zavazuje členské státy EU prioritně se věnovat mimo jiné také tématům jako jsou zajištění rovného přístupu k vhodným zdrojům a službám včetně přiměřeného ubytování a zdravotní a sociální ochrany, vyřešení problému diskriminace, podpora začleňování etnických menšin do společnosti a podpoře integrovaných přístupů aktivního začleňování.

Sociální vyloučení můžeme definovat jako stav, kdy jedinec nebo kolektivita neparticipuje plně na ekonomickém, politickém a sociálním životě společnosti, anebo kdy jejich přístup k příjmu a ostatním zdrojům jim neumožňuje dosáhnout životní standard, který je považován ve společnosti, v níž žijí, za přijatelný, a dosáhnout i té míry participace na životě společnosti, která je v ní pro její plnoprávné členy považována za žádoucí.¹⁰

Velmi podstatným aspektem ovlivňujícím míru ohrožení etnicky stigmatizovaných skupin obyvatelstva je, jak z výše uvedeného patrně, nepochybně realizace práva na přístup k přiměřenému bydlení dle čl. 11 odst. 1 Paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech, kde se uvádí, že smluvní strany Paktu, uznávají právo každého jednotlivce na přiměřenou životní úroveň pro něj a jeho rodinu, zahrnující v to dostatečnou výživu, šatstvo, byt, a na neustálé zlepšování životních podmínek a že smluvní státy podniknou odpovídající kroky, aby zajistily uskutečnění tohoto práva.¹¹ Jedním ze zásadních vodítek při interpretaci tohoto práva je čl. 2 odst. 2 Paktu, který stanoví, že práva formulovaná v Paktu se budou uskutečňovat bez jakéhokoliv rozlišování podle rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženství,

---

¹⁰ SIROVÁTKA T., ed. *Sociální exkluze a sociální inkluze menšin a marginalizovaných skupin*. Brno: Georgetown a FSS MU, s. 19, 2004.

¹¹ VESELÁ M., POSPÍŠILOVÁ K., MAZEL M., BALABÁNOVÁ H., *Sociální vyloučení: Dobrá praxe a řešení, Společně k bezpečí o. s., s. 7*. Dostupné z WWW: <http://www.krajjihocesky.cz/file.php?par%5Bid_r%5D=49939&par%5Bview%5D=0>.

politického nebo jiného smýšlení, národnostního a sociálního původu, majetku, rodu nebo jiného postavení.¹²

3.1 Ústavně-právní rozměr problematiky

Listina základních práv a svobod vyhlášená usnesením předsednictva ČNR jako součást ústavního pořádku České republiky pod č. 2/1993 Sb. v článku 1 stanoví, že lidé jsou svobodní a rovni v důstojnosti i v právech a základní práva a svobody jsou nezadatelné, 9 nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné, v článku 3 odst. 1 a 2 zakazuje diskriminaci mimo jiné podle rasy, barvy pleti, jazyka a příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, článek 7 zavádí nedotknutelnost osoby a jejího soukromí a zakazuje nelidské a ponižující zacházení, článek 10 stanoví právo každého na zachování jeho lidské důstojnosti, osobní cti a dobré pověsti, jakož i na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života a před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě. Článek 11 Listiny stanoví, že vlastnictví zavazuje, nesmí být zneužito na újmu práv druhých anebo v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy a jeho výkon nesmí poškozovat lidské zdraví, přírodu a životní prostředí nad míru stanovenou zákonem.

Článek 24 též Listiny stanoví, že příslušnost k národnostní nebo etnické menšině nesmí být nikomu na újmu. Dle čl. 31 Listiny má také každý právo na ochranu zdraví a dle čl. 35 má každý právo na příznivé životní prostředí. Čl. 36 zavádí oprávnění pro každého, že se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu, a každý, kdo tvrdí, že byl na svých právech zkrácen rozhodnutím orgánu veřejné správy, se může obrátit na soud, aby přezkoumal zákonnost takového rozhodnutí, nestanoví-li zákon jinak.¹³ Z pravomoci soudu však nesmí být vyloučeno přezkoumávání rozhodnutí týkajících se základních práv a svobod podle Listiny. Každý má také právo na náhradu škody způsobené mu nezákonným rozhodnutím soudu, jiného státního orgánu či orgánu veřejné správy nebo nesprávným úředním postupem.

---

¹² VESELÁ M., POSPÍŠILOVÁ K., MAZEL M., BALABÁNOVÁ H., *Sociální vyloučení: Dobrá praxe a řešení, Společně k bezpečí o. s.*, s7. Dostupné z WWW:

<http://www.krajjihocesky.cz/file.php?par%5Bid_r%5D=49939&par%5Bview%5D=0>.

¹³ LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD ze dne 16. prosince 1992.

4 Kdo je „Rom“

Romská menšina je v mnoha směrech odlišná od majoritní společnosti. Tyto rozdíly přitom nelze zdůvodnit pouze nezkušeností, nedostatkem informací a komunikačních kompetencí. Vyplývají z dodržování vlastních pravidel romského etnika, odlišného stylu života a v neposlední řadě jsou důsledkem specifických zkušeností této minority.¹⁴

Po rozpadu sociálního uspořádání, které dominovalo české společnosti před rokem 1989 a které bylo založeno na deklarované rovnosti, se formuje nový systém sociálních nerovností typický pro moderní společnosti s tržní ekonomikou. Romská komunita se hned z několika důvodů nachází na spodní hranici stratifikačního žebříčku.¹⁵ Romové jsou etnikum pocházející z Přední Indie. Jejich jazyk, romština, je indoíránského typu a patří do indoevropské jazykové skupiny. Tímto jazykem vládne přibližně 6 milionů lidí, nicméně ne všichni mluvčí ho vnímají jako svoji mateřštinu. Tou je často jazyk majority, s nímž společně obývají danou geografickou oblast.

V Indii patřili pravděpodobně do kasty *Domů*; jejíž příslušníci se živilí hlavně hudbou, drezúrou koní, kovářstvím a úkolem této kasty byla také genealogická činnost. Do Evropy přišli Romové někdy ve středověku. Jejich migrace z indické pravlasti probíhala přibližně od 3. do 9. století. Jejich cesta vedla přes Persii a Byzanc - území dnešního Íránu a Turecka a dále přes Balkán. Příčiny této migrace nejsou spolehlivě historicky doloženy. Romové nepředstavují jednotnou skupinu obyvatel. Skládají se z několika takzvaných subetnik. Hovoří různými dialekty a v celé Evropě je jich poměrně mnoho. Souhrnně je lze rozdělit na ty, jež se hlásí k označení *Roma* a na ty, kteří sami sebe označují za *Sinti* kteří obývají převážně Německo.¹⁶

„Slovo Rom je velmi starého původu a má patrně základ ve slově dom, které bylo souhrnným označením příslušníků indických kast s podobným sociálním statutem. Cikán – tedy jeden z nejrozšířenějších názvů příslušníků této etnické skupiny v Evropě - se nejčastěji odvozuje ze slova athingan – atsigan.¹⁷ Romové mají i národní symboly jako je romská vlajka a romská hymna. *Romská vlajka* se skládá z modrého pruhu v horní polovině, zeleného pruhu v polovině dolní a z červené čakry s 16 paprsky

¹⁴ VÁGNEROVÁ M. Psychopatologie pro pomáhající profese, s 674, Praha: Portál, 2004.

¹⁵ SIROVÁTKA, T., ed. *Sociální exkluze a sociální inkluze menšin a marginalizovaných skupin*. s97, Brno: Georgetown a FSS MU, 2004.

¹⁶ AKTUALNĚ.CZ[online] *Aktuálně.cz, Romové*, [cit. 2010-03-13] Dostupné z WWW: <<http://www.aktualne.cz/wiki/domaci/romove/r~i:wiki:3082/?type=clanek>>.

¹⁷ HORVÁTHOVÁ, J. Romové a výtvarné umění. In *Kolektiv autorů muzea a romské kultury. Romové – O Roma, Tradice a současnost – Angodes the akanák*. Brno, 1999, s16.

umístěné uprostřed. Čakra odkazuje na indický původ romského národa. Zelený a modrý pruh symbolizují život věčných poutníků po zelené zemi pod blankytnou oblohou. Tato vlajka byla přijata na 1. Mezinárodním sjezdu IRU v Londýně v roce 1971. Všeobecně se za romskou hymnu považuje romská píseň Gejlem, gejlem známá též pod názvy "Gelem, Gelem", "Djelem, Djelem", "Opre Roma", "Romale, čhavale", "Đelem, Đelem" ad. Za romskou hymnu byla prohlášena v roce 1971 na tzv. 1. Mezinárodním sjezdu IRU v Orpingtonu u Londýna.

4.1 Příchod Romů do České republiky

V Česku žije pět romských skupin; čeští a moravští, slovenští, maďarští a olašští. Olašští Romové přišli do Čech z Rumunska po zrušení nevolnictví na konci 19. století. Ostatní české Romy označují Olaši Rumungři. Původně však toto označení patřilo pouze Romům z Maďarska, se kterými se Olaši po příchodu do Čech setkali jako s prvními. Je poměrně málo známé, že drtivá většina původních československých Romů, která kočovala, ale byla silně jazykově sžita s češtinou a měla specifické kulturní rysy, zahynula v koncentračních táborech druhé světové války.¹⁸ Jejich potomci někdy, aby se odlišili, sami sebe označují "Cikáni", což je pojmenování vnímané většinou Romů spíše jako hanlivé. Většina současných neolašských Romů na území ČR pochází ze Slovenska. Tamní Romové nekočovali, žili spíše v osadách a většina válku přežila. Po válce se komunistický režim snažil romské obyvatelstvo rovnoměrně rozptýlit po československém území. Mnoho Romů bylo přesídleno ze Slovenska. Celý sociální experiment byl podpořen zákonem o zákazu kočování z roku 1959. Tento zákaz byl ale poprvé zaveden již vyhláškou protektorátního ministerstva vnitra v roce 1939. Označení Romové, stejně jako samotný romský jazyk, bylo potlačováno. V roce 1965 na základě usnesení vlády bylo formálně rozhodnuto o rozptylu romského obyvatelstva. Komunistický režim je označil za etnikum s vyhasínající kulturou, určené k integraci. Oficiální perzekuce Romů nepřišly až s II. Světovou válkou, ale existovaly již za první republiky na podkladě zákona č.117/27 Sb. z 15. 7. 1927 o potulných cikánech. Obdobná nařízení platila v mnoha zemích Evropy. Zatímco za josefínské doby byli Romové trestáni hlavně za potulku, Marie Terezie nařídila v roce 1749 jejich vyhnání a zmrskání. V roce 1697 vydal Leopold I. patent, prohlašující Romy „vogelfrey“,

---

¹⁸ TÓTH, A. *Národnostní menšiny v Československu 1918-1938*, Praha, 2012, s.722, ISBN 978-80-7308-413-4; 978-80-87258-58-3

neboli je postavil mimo právní ochranu, což mimo jiné znamenalo, že je mohl kdokoliv beztrestně zabít.

Zatímco dnes existuje hluboce zakořeněný názor majority, že Romové jsou z větší části sociálně nepřizpůsobiví, nepracují, zneužívají sociální dávky a nemají plnohodnotné místo v moderní společnosti, historicky, a to ani v Evropě, to tak rozhodně nebylo vždy a všude. K určité bezprizornosti se totiž dostali vlastně až v 16. století, i když konflikty kočovníků s původním obyvatelstvem jsou známé již ze století 15. Existují však záznamy o Romech žijících do té doby usedlým životem, kteří byli zruční kováři a tkalci. Později také košíkáři, brusiči a drobní řemeslníci. Vztahy s nimi nebyly problematické; Zikmund Lucemburský vydal dva ochranné glejty pro Romy, kteří dokonce byli pod vedením vlastních vojvodů. Jejich osudem značně pohnul jednak příchod cechovního uspořádání řemeslné výroby, jemuž nedokázali konkurovat, a jednak nájezdy Turků. Tyto výpady vyvolaly nenávisť původních Evropanů. Romové začali být označováni za turecké špehy a tak započalo období jejich vyhánění a kriminalizování. K romské národnostní menšině se hlásí v Česku asi 12 000 lidí. Podle některých odhadů čítá toto etnikum u nás však až 300 000 osob.¹⁹

4.2 Romská kultura

Romům bývá na jedné straně vytýkáno jejich "nekulturní" chování a na straně druhé je to právě romská kultura, o kterou je mnohdy veliký zájem. Říká se, že Romové mají v krvi rytmus, a proto jsou tak skvělí hudebníci a tanečníci. Nikoho také nepřekvapí, pokud Rom krásně maluje, vyřezává ze dřeva či modeluje z hlíny, protože umělecké zaměření Romů koresponduje s romantickými představami „gádžů“ o romské temperamentnosti a barvitě obrazotvornosti. Romská kultura, která je dokladem velké vnitřní síly a energie Romů, může být spojovacím můstkem mezi Romy a ne-Romy.

Příkladem může být tzv. „Sbírka romské výtvarné tvorby“, která vznikala v brněnském Muzeu romské kultury. Zde se podařilo kontaktovat několik profesionálních romských tvůrců a získat jejich díla. Romské výtvarné umění představilo muzeum v Brně v letech 1997-1998 na výstavě nazvané „Svět očima Romů – (E luma romane jakhenca)“. Námětově se výtvarníci ve svých dílech obracují k tradičním romským hodnotám jako je rodina, láska k dětem, úcta k předkům i ke stářím, romská čest a morálka - pozitiva, která v romštině vystihuje jediné slovo -

---

¹⁹ STRUČNĚ A JASNĚ, [cit. 2010-03-13]Dostupné z WWW: <<http://www.strucnejasne.cz/wiki/romove?page=5>>.

romipen.²⁰ Muzeum romské kultury bylo založeno po roce 1989 samotnými Romy a v současné době funguje jako příspěvková organizace. Příspěvek Ministerstva kultury na provoz Muzea romské kultury v roce 2012 činil 9 455 000 Kč, z toho 4 278 000 Kč tvořily mzdové náklady. Současné postavení muzea na jedné straně poskytuje základní finanční stabilitu, na druhé straně, jak ukázal rok 2012, může přinést nedostatečné pochopení významu jeho samostatné existence a snahu toto relativně malé a specifické muzeum začlenit do jiné instituce. Vláda proto chce deklarovat svoji vůli pečovat nadále o muzeum jako o jedinečnou a svébytnou instituci a podporovat jeho činnost ve výši, která znamená zachování všech dosavadních aktivit a činností Muzea romské kultury na podporu romské integrace.²¹

Romové, stejně jako jiné národnostní menšiny, mají nárok na podporu své kultury a jazyka ze strany společnosti. Podpora poskytovaná Romům však současně reflektuje skutečnost, že Romové jsou menšinou bez státu, a tedy bez silného zázemí „domovské země“ pro uchování svého jazyka, tradic a zvyklostí a pro rozvíjení historického poznání a uchování paměti. Rozvoj těchto oblastí je rovněž prostředkem k **emancipaci Romů** a ke zlepšení vztahů mezi nimi a majoritní společností. Seznamování veřejnosti s romskou kulturou, tradicemi, historií a současností je součástí výchovy směřující k etnické toleranci. Významnou roli v tomto ohledu mají i symboly a gesta, jako bylo rozhodnutí vlády ČR v roce 2009, aby se omluvila obětem nezákonných sterilizací, z nichž mnohé jsou z řad romské komunity.²² K uchování kulturního dědictví Romů (tj. kultury, tradic, jazyka, paměti) je nutné zajistit trvalou podporu a samostatnou existenci k tomu zřízených institucí, jako je např. Muzeum romské kultury. Současně je potřeba podpořit bádání o těchto věcech, a to jak Seminář romistiky Filozofickou fakultou UK (, Katedra středoevropských studií), ale rovněž všemi dalšími způsobilými akademickými institucemi, vysokými školami, neziskovými organizacemi a jednotlivci.²³

---

²⁰ ČESKÝ ROZHLAS [online] / Czech Radio, 1997-2014 Dostupné z: <http://romove.radio.cz/cz/clanek/18586>.

²¹ Vláda České republiky, *Strategie romské integrace do roku 2020*, s.36. Dostupné na: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/strategie-romske-integrace-do-roku-2020-118736/>.

²² Vláda České republiky, *Strategie romské integrace do roku 2020*, s.35. Dostupné na WWW: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/strategie-romske-integrace-do-roku-2020-118736/>.

²³ Vláda České republiky, *Strategie romské integrace do roku 2020*, s.35. Dostupné na WWW: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/strategie-romske-integrace-do-roku-2020-118736/>.

5 Rasová nesnášenlivost a sociální vyloučení

Každá nesnášenlivost má nějaký základ. Přesvědčení o nadřazenosti rasy či snaha o potření bohatých kapitalistů vykořisťujících pracující lid takovým základem mohou být. Když se budeme bavit o rasové nesnášenlivosti, měli bychom rozlišovat, zda jde skutečně o rasismus či jen o špatnou životní zkušenost. Když před pár lety na Slovensku rabovali Romové obchody, křičeli též něco o diskriminaci a o tom jak mají hlad. Prodavačky z vyrabovaných obchodů následně potvrdily, že hlavním artiklem rabování byly cigarety a tvrdý alkohol. Otázka zní, je možné na základě této zkušenosti odsoudit všechny Romy?

Základní charakteristikou propadu na sociální dno je nahromadění důvodů, které vedou k životní krizi (ztráta zaměstnání, platební neschopnost, problémy s bydlením, problémy dětí ve škole, nemoc atd.). Sociálně vyloučení lidé obvykle nestojí před jedním problémem, ale před jejich komplexem. S postupným propadem na dno přestává být zřejmé, co je původním důvodem propadu a co jeho následkem.²⁴

Rovné zacházení a zákaz diskriminace jsou jedním ze základních principů českého i mezinárodního práva. Zvláštní význam v něm má zákaz diskriminace na základě rasy, neboť rasa je pokládána za jeden z nejpřísněji posuzovaných důvodů diskriminace.²⁵ Rozdílné zacházení na základě rasy či etnického původu nemůže být téměř v žádném případě odůvodněno a ospravedlněno v současné demokratické společnosti založené na principech pluralismu a respektu k jiným kulturám. Romové jako skupina jsou díky své viditelné odlišnosti jednou z nejčastějších obětí diskriminace nejen v ČR, ale i v jiných evropských zemích. Podle výzkumu FRA / UNDP 2012 přes 60 % českých Romů pocítilo v daném roce diskriminaci na základě svého etnického původu. Tento výzkum ukázal i neuspokojivou situaci Romů v dalších touto strategií řešených oblastech, způsobenou často právě jejich diskriminací na základě etnického původu, resp. nerovným přístupem k uvedeným základním právům a veřejným statkům, které jsou rovněž zajištěny národními i mezinárodními dokumenty.

Vedle specifických opatření k zajištění rovného přístupu Romů k těmto právům je třeba vytvořit efektivní mechanismy ochrany před samotnou diskriminací jako

---

²⁴ AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ © 2014 [online] Agentura pro sociální začleňování [cit. 2010-03-13]. Dostupné na WWW: <<http://www.socialni-zaclenovani.cz/co-je-socialni-vyloucení>>.

²⁵ DOHNALOVÁ E. *Úvod do sociální práce s migranty*. Olomouc 2012, s124, ISBN 978-80-87623-02-2

takovou, aby se Romové a další zranitelné skupiny mohli domoci svých práv.²⁶ Tyto mechanismy spočívají jednak v zajištění přístupu k účinné právní ochraně jednotlivých osob v případech již nastalé diskriminace, podpořené dalšími vhodnými prostředky (tzv. *actio popularis*), jednak v mechanismech preventivních právní i neprávní povahy, které budou směřovat k zabránění výskytu diskriminace. V tomto směru je nutné zajistit, aby právní předpisy a jejich interpretace a aplikace zajistily skutečné rovné zacházení a rovné příležitosti a nevedly naopak k přímé či nepřímé diskriminaci. Je nutno rovněž posílit stávající mechanismy ochrany před diskriminací, a to jak personálně, tak i z hlediska odbornosti. Konečně právní regulace musí být doprovázena společenským klimatem naplňujícím principy respektu k důstojnosti jednotlivce a jinačnosti rozličných kultur a společenství, otevřenosti k jejich vzájemnému poznávání a k pochopení, že různorodá společnost rovných jedinců je přínosem a obohacením pro všechny své členy. Tímto bude zajištěno rovné zacházení s Romy a jejich rovný přístup k právům a veřejným statkům.²⁷

5.1 Bytová situace

Jedním z nejviditelnějších efektů sociálního vylučování je vznik a existence lokalit, pro které je charakteristická nízká kvalita domovního a bytového fondu, nevyhovující infrastruktura, funkční nepropojenost s širším urbanistickým celkem obce a to, že jejich obyvatelé mají z různých důvodů ztížené šance na úspěšné a dlouhodobé zapojení se do formálního trhu práce. Mezi největší problémy, s nimiž se v sociálně vyloučených lokalitách setkáváme, patří stáří a kvalita bytového fondu, přeplněnost bytů, obývání bytů bez nájemních smluv, nedostatečná právní ochrana nájemníků a špatně vymahatelné pohledávky majitelů bytového fondu.²⁸ To platí pro majoritní společnost i minoritu. Co se týče romské problematiky bydlení, je zde další problém, a tím je skutečnost, že si neváží toho, co sami nevybudovali, čili neuvědomují si tu správnou hodnotu. Bydlení, o které se musejí sami zasloužit, udržují a zvelebují.

---

²⁶ Vláda České republiky, *Strategie romské integrace do roku 2020*, s.70. Dostupné na WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/strategie-romske-integrace-do-roku-2020-118736/>>.

²⁷ Vláda České republiky, *Strategie romské integrace do roku 2020*, s.70. Dostupné na WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/strategie-romske-integrace-do-roku-2020-118736/>>

²⁸ AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ © 2014 [online] Agentura pro sociální začleňování[cit. 2010-03-13]. Dostupné na WWW: <<http://www.socialni-zaclenovani.cz/oblasti-podpory-bydleni/>>.

Otázkou je také, v jakých podmínkách vyrostli, jaké mají návyky od rodičů. Tyto špatné zkušenosti se dále předávají a k lepšímu se posunují jen pomalu.

Zvyšující se počet romských domácností je závislý na bydlení na ubytovných zřízených soukromými provozovateli či obcemi. Ubytovací zařízení však nejsou určeny pro dlouhodobé bydlení, zejména pro rodiny s nezaopatřenými dětmi. Jakmile romské domácnosti opustí segment standardního bydlení, je velice malá šance na to, že se do něj budou moci v budoucnu vrátit. Dle krajských koordinátorů pro romské záležitosti bývá bydlení na ubytovných spojeno zpravidla s nízkou kvalitou, s vysokými poplatky za ubytování, a to především pro vícečlenné domácnosti, kdy se platba za ubytování odvíjí nejčastěji od počtu osob, které společně obývají ubytovací jednotku.

Pohledme na situaci ubytoven. Ubytovny dostaly podporu v státní legislativě, která umožňuje majitelům ubytoven pobírat vysoké finanční částky za lůžko. Romům to ovšem nevadí, protože finance „na bydlení“ dostanou ze sociálních dávek. Majitel ubytovny z řad majority tak za místnost dostane i 13.000,-Kč. Je pro něho samozřejmě nežádoucí, aby ubytovaní byli zaměstnaní, protože by jinak takové finanční částky nikdy nezískal.

Faktorem, který nejvýznamněji ovlivňuje situaci sociálně slabých obyvatel Liberce nejsilněji, je bytová politika města, resp. kompletní privatizace bytového fondu, ke které se pravicové vedení Liberce rozhodlo v polovině devadesátých let minulého století. Z původního bytového fondu, který na počátku privatizace v roce 1994 tvořilo cca 15 000 bytových jednotek, v říjnu 2004 v majetku města zbývá posledních 1 650 bytů. S masivním úbytkem bytů se v polovině roku 2003 přestaly přijímat žádosti o byty do pořadníku. Stav je zastaven na počtu 960 žadatelů a nepočítá se s tím, že by v budoucnu město další žádosti přijímalo. Pravdou je, že ani nebude co přidělovat. Prvních 50 žadatelů je v pravidelných intervalech zveřejňováno (v zakódované podobě) na bytovém oddělení, jejich místo v pořadí není pevně dané a odvíjí se podle situace v rodinách (pravidla přidělování bytů se řídí směrnicí rady města – viz příloha).²⁹ Žádost je nutno pravidelně obnovovat. Vždy jistá část žadatelů, která na tuto povinnost zapomene a není zastížena na poslední uvedené adrese, z pořadníku vypadává.

Zaměstnanci oddělení bytů magistrátu města Liberce (dále MML) podle slov vedoucí odkazují nové mladé rodiny na soukromé vlastníky nemovitostí, resp. na správcovské firmy, které jsou majitelem pověřeny správou nemovitostí. Nájem v soukromých bytech stojí od 7 do 9 tisíc podle velikosti. Fakticky má bytová situace

---

²⁹ BOLF Š., *Člověk v tísní, společnost při ČT o.p.s.*, s.2. Dostupné z WWW: <http://epolis.cz/download/pdf/materials_36_1.pdf>.

v Liberci takový reálný dopad, že nemajetná mladá rodina, která není schopna složit kauci majiteli (a liberečtí soukromníci ji vesměs – ve výši obvykle 1-3 měsíčních nájmu- nekompromisně vyžadují) je takto donucena zůstat ve více generační domácnosti s rodiči i s rodinami svých sourozenců. V akutním případě, kdy už soužití není možné, se taková rodina stěhuje na ubytovnu. Bydlení tam je velmi drahé: dospělá osoba platí měsíčně cca 3.000,- korun, dítě polovinu, navíc rodina ubytovaná dočasně na ubytovně nemá od sociálky nárok na příspěvek na bydlení.³⁰

Situace značné části Romů v oblasti bydlení je alarmující. Propad v této oblasti se nepodařilo zastavit. Naopak se mohutně rozvíjí segment drahého, ale substandardního bydlení na ubytovnách. Zatímco výzkum provedený v roce 2006 (Gabal 2006) zaznamenal 330 tzv. sociálně vyloučených lokalit, v nichž žilo asi 67 500 Romů, dle kvalifikovaných odhadů se počet lokalit v ČR i jejich obyvatel zvýšil až na 400 vyloučených obcí.³¹

Propad romských domácností v oblasti bydlení v posledních letech akceleroval. Rovněž velmi obtížné, je zejména pro romské rodiny získání nájemního bydlení prostřednictvím realitních kanceláří u soukromých vlastníků nemovitostí. Romové, zejména ti sociálně vyloučení, jsou dlouhodobě jednou z nejvíce ohrožených skupin účastníků na trhu s byty, podléhají strukturálním bariérám a diskriminaci. Snižuje se přístup vyloučených romských domácností ke standardním formám bydlení, jako je nájemní bydlení. Přístup k obecnímu bydlení je řízen pravidly pro posuzování žádostí o obecní byt. Zpravidla se jedná o požadavek trvalého pobytu žadatele na území města či obce, který mnozí žadatelé nesplňují, zejména pokud se za bydlením opakovaně stěhují. Další podmínkou je bezdlužnost vůči obci, jež bývá pro mnohé romské domácnosti, které se dostaly na ubytovny kvůli výpovědi z nájmu obecního bytu z důvodu dluhů na nájmu, nesplnitelný požadavek. Takřka nedostupná je forma bydlení v bytě ve vlastnictví osobním či družstevním.³²

---

³⁰ BOLF Š., *Člověk v tísní, společnost při ČT o.p.s.*, s.3. Dostupné z WWW: <http://epolis.cz/download/pdf/materials_36_1.pdf>.

³¹ Vláda České republiky, *Strategie romské integrace do roku 2020*, s.21. Dostupné na WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/strategie-romske-integrace-do-roku>>.

³² Vláda České republiky, *Strategie romské integrace do roku 2020*, s.21. Dostupné na WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/strategie-romske-integrace-do-roku>>

5.2 Nezaměstnanost

Nezaměstnanost má značný regionální rozměr. V regionech s vysokou nezaměstnaností přesahující 15 - 20 procent obyvatelstva převyšuje poptávka po volných pracovních místech nabídku několikanásobně. Za této situace jsou lidé z vyloučených lokalit v podstatě neuplatnitelní na trhu práce. Vzhledem k nízkému až žádnému vzdělání romských žadatelů do pracovního procesu je velice těžké takového člověka zaměstnat. Pokud mají nějaké vzdělání, jedná se většinou o odborné střední školy a jejich absolventi se málo kdy uplatní. Jediní bez vzdělání mohou provádět maximálně ruční výkopové nebo úklidové práce. Samozřejmě jsou zde také vysokoškolsky vzdělaní Romové. Ti se však k minoritě nehlásí a žijí mezi majoritou. Jsou mezi nimi lékaři, právníci, policisté, vojáci z povolání, manažeři, ale také sociální pracovníci a atd. O takto úspěšných lidech se málo ví, protože jsou součástí majority a ta je přijala za své.

Jedním z nezbytných předpokladů společenského vzestupu Romů je zlepšení jejich pozice na trhu práce. Dosažení tohoto cíle se však dlouhodobě nedaří, míra nezaměstnanosti Romů se od počátku transformace ekonomiky v ČR po roce 1989 zvyšuje a je nepřijatelně vysoká ve srovnání s většinovou populací. Otázka zaměstnanosti bude i v období 2014–2020 klíčová, protože český trh práce je ovlivňován nepříznivým vývojem ekonomiky. Zaměstnanost klesla v období 2008–2012 již o 112 000 míst³³. Rychle rostl počet nezaměstnaných, v září 2013 jich bylo registrováno již přes 550 000. Míra nezaměstnanosti dosáhla na konci roku 2013 8,2 % (596 833 nezaměstnaných osob). Rychle roste počet dlouhodobě nezaměstnaných (v období 2008–2012 číslo narostlo o více než 90 %). Míra zaměstnanosti osob se základním vzděláním a bez vzdělání je výrazně pod průměrem EU a klesá. To všechno jsou faktory, které ukazují, že Romové budou i nadále patřit mezi skupiny nejvíce vystavené riziku nezaměstnanosti.³⁴

Dlouhodobá a opakovaná nezaměstnanost Romů vyplývá zejména :

- z nedostatku pracovních příležitostí;

³³ČSÚ: *Časová řada základních ukazatelů Výběrového šetření pracovních sil, 2013*. Dostupné na WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/zam_cr>.

³⁴ Vláda České republiky, *Strategie romské integrace do roku 2020*, s.53. Dostupné na WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/strategie-romske-integrace-do-roku>>.

- z existence diskriminace na trhu práce, přičemž značná část Romů a Romek může čelit vícenásobné diskriminaci (např. romské ženy – matky, Romové a Romky ve věku 50+);
- z nesouladu mezi požadavky zaměstnavatelů a úrovní kvalifikace znevýhodněných Romů.

Mezi širší negativní dopady náleží vytlačování znevýhodněných Romů na sekundární trh práce, kde získávají nestabilní pracovní příležitosti často bez pracovní smlouvy. Výdaje státu spojené s nezaměstnanou skupinou následně snižují společenskou pozici Romů, vedou k jejich stigmatizaci a ohrožují celkovou společenskou soudržnost. Zaměstnanost je tak považována za klíč pro cestu z chudoby a sociálního vyloučení jak jednotlivých Romů, tak k překonání historicky vzniklého znevýhodnění romské menšiny jako celku.³⁵

Pokud obyvatelé sociálně vyloučených lokalit pracují, je jejich pozice na trhu práce většinou marginální. Vykonávají především sezónní a příležitostné práce, jež se zakládají na nechráněných pracovněprávních vztazích. Tato forma práce se pojí vedle nízkých výdělků s neustálým rizikem ztráty pracovního místa. Zaměstnanecké poměry na dobu neurčitou představují v případě obyvatel sociálně vyloučených lokalit naprosté výjimky.³⁶

K dosažení vyšší míry zaměstnanosti slouží nástroje aktivní politiky zaměstnanosti. Řadí se k nim jak nástroje zaměřené na podporu vytváření nových pracovních míst pro znevýhodněné osoby (společensky účelná pracovní místa, veřejně prospěšné práce, hmotná podpora v rámci investičních pobídek, chráněná pracovní místa), tak nástroje zaměřené na posilování znevýhodněných osob, resp. jejich šance na zaměstnání (rekvalifikace, poradenské aktivity). Podle dostupných odhadů krajských pracovišť Úřadu práce ČR však dochází k poklesu účasti romských uchazečů v aktivní politice zaměstnanosti. Do nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti bylo v roce 2012 zařazeno 46,5 % romských uchazečů, v roce 2011 se aktivní politiky zaměstnanosti účastnilo 69 % romských uchazečů. Výrazný pokles byl zaznamenán v účasti v rekvalifikačních programech, do nichž bylo zapojeno 1,3 % romských uchazečů (v roce 2011 to bylo 4,5 % uchazečů). Jedním z faktorů ovlivňujících tento stav je

³⁵ Vláda České republiky, *Strategie romské integrace do roku 2020*, s.21. Dostupné na WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/strategie-romske-integrace-do-roku>>.

³⁶ AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ © 2014 [online] Agentura pro sociální začleňování[cit. 2010-03-13] Dostupné z WWW: <http://www.socialnizaclenovani.cz/index.php?option=com_k2&view=item&id=32:zam%C4%9Bstnani&Itemid=30&tmpl=component&print=1>

i skutečnost, že aktivní politika zaměstnanosti nepracuje se specifickou kategorií osob ohrožených rasovou diskriminací. Přitom právě ve vztahu k těmto osobám existuje silný mezinárodní závazek spočívající v povinnosti státu zajistit jejich rovné zacházení v praxi, a to i ve vztahu v přístupu zaměstnání a právu na práci.³⁷

5.3 Snížení rozdílů ve vzdělání mezi většinovou společností a Rómy

Základními problémy v oblasti vzdělanosti zůstávají vzdělanostní propast mezi Romy a většinovou populací, vysoké zastoupení romských dětí ve vzdělávání s nižšími ambicemi, trendy k segregaci romských dětí v předškolním, základním a středním vzdělávání a malá připravenost romských dětí na školu v důsledku malého zapojení romských dětí do předškolního vzdělávání. Vzdělávání je přitom nejen hodnotou samou o sobě, vedoucí k rozvoji potenciálu každého jedince, ale též ústředním nástrojem v boji s mezigenerační reprodukcí sociálního znevýhodnění.³⁸

Nedostatek efektivních mechanismů podpory pedagogů v náročném prostředí může být důvodem, proč je podpora inkluzivního vzdělávání mezi pedagogickou a rodičovskou veřejností nízká. Podporu inkluzivním procesům ve vzdělávání zajišťují v ČR školská poradenská zařízení 57 pedagogicko-psychologických poraden (PPP), 101 speciálně pedagogických center (SPC), více jak 40 Středisek výchovné péče (podpora pro žáky s poruchami chování), dále asistenti pedagoga a školní psychologové a školní speciální pedagogové, logopedické služby. Tato pracoviště zajišťují služby všem školám v ČR a to jak na úrovni předškolního vzdělávání, tak na úrovni ZŠ-VOŠ.

Pro vytvoření vzdělávacích návyků jsou klíčové první roky školní docházky. Právě v této době si musí dítě vštípit potřebu domácí přípravy a podpora rodiny v tomto ohledu je také nezbytná. Při přechodu na druhý stupeň dochází k nárůstu objemu domácí přípravy a změně systému vzdělávání (jeden učitel vs. odborně specializovaní učitelé), a proto vytvoření návyků domácí přípravy již musí být pevně zakořeněno. Děti ve věku přechodu na druhý stupeň obtížně přijímají autority a podvolují se novým potřebám. Právě toto je typ opatření, kde by bylo třeba významnější spolupráce osob blízkých romské komunitě.

---

³⁷ Vláda České republiky, *Strategie romské integrace do roku 2020*, s.54. Dostupné na WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/strategie-romske-integrace-do-roku-2020-118736/>>.

³⁸ Vláda České republiky, *Strategie romské integrace do roku 2020*, s.47. Dostupné na WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/strategie-romske-integrace-do-roku-2020-118736/>>.

Je nutné organizovat motivační prázdninové programy a aktivity pro romské děti, které jim pomohou překlenout citlivé období přechodu z prvního na druhý stupeň, jež by byly součástí vzdělávání ve školách, ale také v rámci zájmového vzdělávání a mimoškolních aktivit. Na druhém stupni základní školy významně vzrůstá důležitost domácí přípravy, ke které mají romské děti jen málokdy vlastní prostor, čas a domácí podporu. Proto je nezbytné zavádět na školách programy prodloužené výuky, doučování, rozšíření kurikula, tutoriály, zapojit do podpory vzdělávání budoucí učitele anebo nevládní organizace v místě. Je také nutné věnovat se rozvoji nadání dětí, využívat digitální technologie, dovedností a vzdělání obecně a využívat zkušenosti z projektů, které podporují mladé talentované Romy.³⁹

Vzdělávání romských dětí bez intervence jejich rodičů je velmi omezené. Škola by měla komunikovat s rodiči a zapojovat je do vzdělávacího procesu. Ve vztahu k situaci mnoha romských rodin, které se nacházejí v tíživé životní situaci, se rodiče spíše starají o základní životní potřeby. Prostřednictvím spolupráce rodičů, školy, neziskovými organizacemi a institucemi poskytujícími ochranu práv dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu je možné nalézt způsoby, jak rodiče v této oblasti motivovat a zplnomocňovat, což je klíčové zejména s ohledem na předpoklad informovaného a vědomého rodiče při úspěšném zavádění novely § 16 školského zákona.⁴⁰

5.4 Lichva

Lichva je v posledních letech velice používané slovo. S jeho častým užíváním v různých, velmi odlišných souvislostech ztrácí v obecném jazyce svůj původní význam. Stává se z něj označení extrémně nekalého jednání souvisejícího s penězi. V politické diskuzi s sebou navíc nese apel na kriminalizaci a výslovný zákaz takového jednání.

Jako první na problém lichvy veřejně poukázala nevládní organizace „Člověk v tísní“ ze dne 20. února 2013 zastupovaná v Ústí nad Labem Janem Černým, který na problém poukázal na Radě vlády pro záležitosti romské komunity. Poté se problému začal věnovat Republikový výbor pro prevenci kriminality. Žádost o řešení problému

---

³⁹ Vláda České republiky, *Strategie romské integrace do roku 2020*, s.47. Dostupné na WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/strategie-romske-integrace-do-roku-2020-118736/>>.

⁴⁰ Vláda České republiky, *Strategie romské integrace do roku 2020*, s.47. Dostupné na WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/strategie-romske-integrace-do-roku-2020-118736/>>

byla motivována množícími se ohlášenými případy lichvy v romské komunitě a snahou bylo nalézt odpovídající řešení tohoto problému.⁴¹

Podívejme se nejprve na trestný čin lichvy, jak ho zná současný trestní zákoník ze dne 8. ledna 2009 Sb. ve znění pozdějších předpisů § 218: (1) Kdo zneužívá něčí rozumové slabosti, tísně, nezkušenosti, lehkomyšlnosti nebo něčího rozrušení, dá sobě nebo jinému poskytnout nebo slíbit plnění, jehož hodnota je k hodnotě vzájemného plnění v hrubém nepoměru, nebo kdo takovou pohledávku uplatní nebo v úmyslu uplatnit ji na sebe převede, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.⁴²

V trestním řízení byla dosud nejčastěji potíží s prokázáním toho, že lichvář věděl nebo musel vědět o subjektivní situaci dlužníka (tísně, rozumové slabosti, rozrušení) a otázka toho, co je v daném případě „hrubý nepoměr“ mezi tím, co má dát jedna a druhá strana. Nový trestní zákoník přidává k možným subjektivním znakům také lehkomyšlnost, která by snad mohla umožnit stíhat více lichevního jednání, než tomu bylo dosud.

Lichva v romském etniku je v současné době rozšířena zejména na Ostravsku, kde lichváři jsou vzdálenými příslušníky rodin, kterým peníze na lichvu poskytují. Úrok činí většinou 100% z půjčené částky. Na půjčku se neseписují žádné smlouvy a jen zřídka je podáno trestní oznámení. Jedná se přece o příbuzného, kterého mimochodem nezajímá, z čeho mají poškození dále žít. On si vybere své peníze i s úrokem přímo při vyplácení sociálních dávek a případně půjčí znovu.

5.5 Sociální práce v etnicky a sociálně vyloučených komunitách

Jako jedno z možných řešení při postupu proti lichvě v Romské komunitě se jeví aplikace terénní sociální práce. Výchozí situaci, se kterou se terénní sociální pracovník setká, je etnicky podmíněná chudoba a všeobecný trend ke koncentraci chudých lidí v určité části města.⁴³ Sociální práce a navazující programy komunitního rozvoje v izolovaných částech měst musí proto využívat jiných (speciálních) strategií a postupů než je běžné u jiných sociálně potřebných klientů. Především musí být zohledněn autonomní hodnotový systém, jako jsou např. širší rodinná pouta, krátkodobě orientovaná životní strategie klientů, nedůvěra klientů k vnějšímu světu a současně

⁴¹ ČLOVĚK V TÍSNĚ, Reportáž z kraje, [cit. 2010-03-13]. Dostupné na WWW: <<http://www.clovekvtsni.cz/cs/hledej?q=lichva>>.

⁴² Trestní zákoník ze dne 8. ledna 2009 Sb. ve znění pozdějších předpisů § 218.

⁴³ ŠÍŠKOVÁ, T. *Menšiny a migranti v České republice*. Praha 2001, s188, ISBN 80-7178-648-9

nechť občanů, kteří se nacházejí mimo tento okruh, pochopit motivaci a jednání postižených klientů. Konkrétními charakteristikami je především výskyt sociálně patologických jevů, nízká vzdělanost a právní negramotnost.⁴⁴

V případě lichvy se terénní sociální pracovník snaží udržovat přehled o „službách“ lichvářů (o jejich aktivitě a praktikách), vysvětluje klientům zhoubnost využívání půjček, pomáhá klientům s plánováním rodinného rozpočtu (tzn. s úsporným hospodařením domácnosti), aby nenastala nutnost uchýlit se k půjčce od lichváře. V případě potřeby společně s klientem spolupracuje s orgány činnými v trestním řízení při odhalování a dokumentování lichvy. Primárním posláním sociálního pracovníka je však pomoc a podpora klienta, která je účinná pouze za předpokladu vzájemné důvěry, která je mezi oběma stranami velmi křehká a buduje se dlouhodobě.⁴⁵ „Statut národnostní menšiny je v současné době přiznán dvanácti menšinám. Jedná se o menšiny, které mají své zastoupení v Radě vlády pro národnostní menšiny. Mají na území České republiky svůj historický původ, zakládají spolky (zejména občanská sdružení) na jejichž činnost přispívá i stát.⁴⁶ Dalšími představiteli jsou např. Bc. Lenka Budilová a Mgr. Tomáš Hirt, kteří jsou autory informačního manuálu Policie ČR s názvem „*Policista v multikulturním prostředí*“⁴⁷

---

⁴⁴ SOCIÁLNĚ VYLOUČENÉ LOKALITY, Sociální práce v etnické a sociálně vyloučených lokalitách, [cit. 2010-03-13]. Dostupné na WWW:

<<http://studie.blog.cz/0902/iii-socialni-prace-v-etnicky-a-socialne-vyloucenych-komunitach>>.

⁴⁵ SOCIÁLNĚ VYLOUČENÉ LOKALITY, Sociální práce v etnické a sociálně vyloučených lokalitách, [cit. 2010-03-13]. Dostupné na:

<<http://studie.blog.cz/0902/iii-socialni-prace-v-etnicky-a-socialne-vyloucenych-komunitach>>.

⁴⁶ DOHNAL, L. Národnostní menšiny ve vztahu k Policii ČR. 2012, Brno : Institut meziodborových studií Brno Fakulty humanitních studií na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně, s35-43.

⁴⁷ BUDILOVÁ, L. *Policista v multikulturním prostředí*, vyd. Praha, 2015.

6 Romové a migrace

Pojem národnostní menšina znamená: „Společenství občanů ČR žijících na území současné ČR, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo.“⁴⁸

Od května do prosince roku 2004 nezaznamenala Česká republika masový příliv slovenských Romů. Migrace těchto obyvatel do Česka přitom trvá prakticky od rozdělení společného státu do dnešní doby.¹⁶

Informace ministerstvo vnitra získává ze systému včasného varování. Ten má státní orgány upozornit na možnost, že se ze Slovenska do tuzemska chystá větší počet příslušníků romské komunity. Romové migrují oběma směry, ale počet těch, kteří se usazují v Čechách, výrazně převažuje. Nejčastěji využívají své příbuzné, kteří už v Čechách žijí.⁴⁹

Situaci v Čechách zaznamenávají důstojníci pro menšiny, romští asistenti policie a policejní týmy vyčleněné pro práci s romskou komunitou. Na Slovensku monitorovací síť tvoří například Mezinárodní organizace pro migraci a Společnost Člověk v tísní. České velvyslanectví zase úřady informuje o změnách sociálního systému na Slovensku.⁵⁰

---

⁴⁸ ROMÁNKOVÁ G. *Práce Policie ČR ve vztahu k menšinám*, Holešov, 2012, s. 5.

⁴⁹ ŠIŠKOVÁ T. *Menšiny a migranti v České republice*. Praha 2001, s188, ISBN 80-7178-648-9

⁵⁰ *Český rozhlas* [online] / Czech Radio, 1997-2014 [cit. 2010-03-13]

Dostupné na WWW: <<http://romove.radio.cz/cz/clanek/20505>>.

7 Práce policie ČR ve vztahu k romské menšině

Na všech 14 krajských ředitelstvích Policie České republiky působí specialisté na problematiku menšin – tzv. styční důstojníci pro menšiny. Na lokální úrovni má SD k dispozici členy PS sestavené z jak z policejních specialistů, tak policistů zařazených na příslušných obvodních odděleních, v jejichž teritoriální působnosti se nachází sociálně vyloučená lokalita, díky nimž disponují ucelených přehledem mj. o výskytu sociálně vyloučených lokalit na území kraje a souvisejících problémech.⁵¹

Práce policie ČR na úseku menšin a řešení problematiky menšin, řídí se nyní pokynem policejního prezidenta č. 258 z roku 2013. Na každém krajském ředitelství PČR je na odboru služby pořádkové policie vyčleněn styčný důstojník, který má k dispozici pracovní skupinu v potřebném počtu. Tito členové pracovní skupiny jsou v kontaktu se zástupci měst a obcí, organizacemi zabývajícími se menšinami atd.. Získané informace předávají styčnému důstojníkovi, který je vyhodnocuje a řeší.

V letech 2003 a 2004, kdy byly schváleny předchozí materiály - *Národní strategie pro práci Policie ČR ve vztahu k národnostním a etnickým menšinám* a *Zpráva o postupu a průběžných výsledcích zavádění Národní strategie pro práci Policie ČR ve vztahu k národnostním a etnickým menšinám* - ověřovala Policie ČR nové mechanismy policejní práce s menšinami v několika pilotních lokalitách a počínaje 31. lednem 2005 je zavedla systémově. Ve všech krajích byly zřízeny funkce styčných důstojníků pro menšiny a rozšiřuje se mechanismus asistenta Policie ČR. Styčný důstojník je policistou specializovaným na problematiku menšin, který působí jako zprostředkovatel kontaktu a komunikace mezi menšinami a Policií ČR. Asistuje také při řešení konfliktu a závažných deliktů a nabízí členům menšin pomoc při řešení jejich konkrétních problémů.

Práci styčných důstojníků pro menšiny mohou v lokalitách s vyšším populačním zastoupením menšin doplňovat asistenti policie. Policejní asistence je terénní službou, která usnadňuje obyvatelům sociálně vyloučených lokalit, obývaných převážně menšinovou populací, kontakt a komunikaci s policií. Klienty asistentu Policie ČR jsou především oběti a svědci latentní kriminality (lichvy, kuplířství, distribuce drog, obchodu s lidmi, kriminality mládeže atd.). Kromě pomoci svým klientům poskytují

---

⁵¹ MINISTERSTVO VNITRA ČR. Preventivní aktivity Policie ČR v kontextu problematiky sociální exkluze. *MVCR.cz* [online]. © 2015 [cit. 2015-03-31]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/preventivni-aktivity-policie-cr-v-kontextu-problematiky-socialni-exkluze.aspx>>.

asistenti policie pomoc také policistům. Svou znalostí prostředí a lidí v něm žijících pomáhají asistenti policistům v lepší a rychlejší orientaci ve specifickém prostředí. Během realizace projektu se ukázalo, že využívání asistenčních služeb má v policejní práci své opodstatnění, neboť představuje pro Policii ČR účinný nástroj k výrazné eliminaci kriminality v problémových lokalitách.

V současné době využívají asistenty policie tři okresní ředitelství Policie ČR: Ostrava, Cheb a Ústí nad Labem, v dalších lokalitách se projekt připravuje (Praha, Brno, Most). Asistenta policie zaměstnává buď samospráva, nebo nevládní organizace, a projekt je tedy vždy postaven na partnerství a úzké spolupráci Policie ČR s dalšími subjekty.⁵²

Školení a semináře pro uniformované policisty na základních útvarech organizují také styční důstojníci pro problematiku menšin v rámci plnění *plánů činnosti Policie ČR ve vztahu k menšinám* (dále o tom viz kapitola 2.6.). Specializované semináře pořádá také Ministerstvo vnitra ČR pro policisty, kteří se dlouhodobě věnují problematice práce s menšinami (např. pro policisty, kteří jsou zařazeni do pracovních skupin styčných důstojníků pro menšiny či skupin zřízených v souvislosti s realizací preventivních projektů na místní úrovni). Do řady těchto kurzů jsou zváni externí hosté (členové nevládních organizací apod.), příp. policisté, kteří jsou zároveň příslušníky menšin.⁵³

7.1 Oblast zaměstnávání příslušníků menšin u policie

Jedním ze záměrů Strategie je vytvoření systémových opatření podporujících nábor příslušníků národnostních menšin k Policii ČR, která by zahrnovala mechanismy propagace přijímání příslušníků národnostních menšin, identifikace vhodných adeptů, studijní programy pro příslušníky národnostních menšin a způsob efektivního zařazení absolventů do struktury policejní organizace. Policejní prezidium ČR oslovilo všechna ředitelství škol zapojených do programu „Podpora romských žáků středních škol“ s nabídkou informací o možnostech uplatnění u Policie ČR. Nabídka zahrnovala

---

⁵² SEKRETARIÁT RADY VLÁDY PRO NÁRODNOSTNÍ MENŠINY, *zpráva o situaci národnostních menšin v ČR* ISBN 80-86734-97, [cit. 2010-03-13]. Dostupné na WWW: <<http://www.mezikulturnidialog.cz/res/data/010/001215.pdf>>.

⁵³ MINISTERSTVO VNITRA, *Strategie pro práci Policie České republiky ve vztahu k menšinám pro období 2006 – 2007*, [cit. 2010-03-13]. Dostupné na WWW: <http://epolis.cz/download/pdf/materials_62_1.pdf>

poskytnutí současně platné informační brožury a účast pověřeného pracovníka na osobních setkáních se žáky a výchovnými poradci. Na nabídku reagovala pouze jediná střední škola a zároveň došlo začátkem roku 2005 k omezení přijímání nových uchazečů do služebního i pracovního poměru z důvodu naplněnosti stavů.

Projekt „Příprava pro občany národnostních menšin k přijetí do služebního poměru příslušníka Policie ČR“ vznikl na základě usnesení vlády č. 686 ze dne 29. října 1997. Usnesení vlády ukládá ministrovi vnitra zajistit maximální přístup romským uchazečům ke studiu na středních policejních školách, při splnění podmínek přijímacího řízení k Policii České republiky; pro tyto uchazeče zajistit kurz ke studiu na těchto školách (Usnesení vlády ČR ze dne 29. října 1997 č. 686). Stěžejní částí celého projektu je přípravný kurz, nesoucí název „Příprava pro občany národnostních menšin k přijetí do služebního poměru příslušníka Policie ČR“.

Za kritiku ze strany autora reflexe se dá v rámci realizace projektu považovat fakt, že mnozí funkcionáři MV a také Policejního prezidia ČR chápali projekt výhradně jako určený pouze pro romskou menšinu.

Dále je poukázáno na to, že po celou dobu probíhání kurzu, bylo jedním z hlavních problémů zajistit vhodné uchazeče pro kurz. V rámci další preventivní činnosti policie je dobré v tomto směru představit projekt s názvem kulatý stůl, jehož tvůrce je Bc. Ing. Jiří Šalda, zaměstnanec PČ.⁵⁴

Posledním negativním hodnocením realizace kurzu je fakt, že o absolventech, kteří úspěšně ukončili kurz a nastoupili do služebního poměru, nejsou žádné zprávy. Kurz postrádá zpětnou vazbu, zda byli policisté přijati v pracovním kolektivu, zda jsou ve služebním poměru spokojeni, jak na jejich pracovní zařazení reaguje jejich rodina, zda nebyli následně vyřazeni z řad komunity atd. Jejich zkušenosti by mimo jiné mohly být využity pro realizaci dalších kurzů.⁵⁵ Předně je třeba zmínit co je obecným cílem prevence. Jedná se o udržení členů společnosti v rámci většinou občanů konsensuálně dohodnutých norem a hodnot, a to za použití prostředků především nesankční povahy. V rámci sociální prevence se usiluje o to, aby se občanům vysvětlila nutnost a potřebnost podřízení určitým standardům společenské etiky.⁵⁶

---

⁵⁴ ŠALDA, J. Projekt Kulatý stůl. In *Interní dokument PČR*. 2006, Praha : PČR, 2006, s1-7.

⁵⁵ VLÁDA ČR (c) 2009-2014, *Rada vlády pro národnostní menšiny*, [cit. 2010-03-13]. Dostupné na WWW: <<http://vlada.cz/scripts/detail.php?id=1428>>.

⁵⁶ HAVRDOVÁ, E. *Tvorba a realizace projektů prevence kriminality mládeže*. Praha: Centrum pro veřejnou politiku, 2007, s84. ISBN 978-80-239-9950-1.

8 Romové jako oběti trestné činnosti

Násilí z nenávisti je násilí, jehož podstatou je předpojatost útočníka vůči napadenému z důvodu jeho barvy pleti, národnosti, sexuální orientace, víry, subkulturní příslušnosti, politického přesvědčení či jiného podobného sociálního statusu. V České republice se nejčastěji stávají obětí trestné činnosti z nenávisti Romové, nominálně na druhém místě etničtí Češi, dále pak cizinci, Židé a muslimové. Cílem jsou také gayové a lesby, antirasističtí aktivisté a lidé s postižením. Formy násilí mohou být různé.

Méně závažné v podobě sprejerství či nadávek či závažnější, v některých případech trestné, vyhrožování, pronásledování, fyzická napadání, násilné demonstrace, znásilnění, žhářské či teroristické útoky. Ročně se takových případů v České republice odehraje, dle policejních statistik, kolem tří set. Jedná se však pouze o zlomek, zhruba deset procent všech případů, které se u nás stanou. Zbytek incidentů nemá přímou oběť, oběti je policii neoznamují či policie správně neidentifikuje předsudečný motiv.

Atak předně zasahuje do osobní sféry oběti a zraňuje ji velmi hluboce právě proto, že směřuje vůči nezměnitelné charakteristice napadeného. Nelze přestat být bělochem, Romem či gayem, nelze přestat být sebou samým. A tedy není možné se ani útokům na sebe samé kvůli těmto charakteristikám vyhnout. Druhým účinkem útoku je ohrožení a napadení celé komunity, jejímž je napadený představitelem, symbolické vyjádření toho, že příště může být napaden bezdůvodně kdokoli další. Třetí účinek útoku je směřován proti rovině principů demokratické společnosti, která hovoří o rovnosti a zachovávání práv všech občanů bez rozdílu.⁵⁷

8.1 Romové jako pachatelé trestné činnosti

Romská kriminalita rozhodně není jen etnickou podskupinou kriminality obecné. Odlišuje se v mnoha ohledech, a to druhem trestné činnosti (převážně majetková kriminalita), způsobem provedení (často neplánované, podle přísloví „příležitost dělá zloděje“), mimořádnou recidivitou (malé až žádné morální zábrany, v podstatě schvalování trestné činnosti jako způsobu obživy v romské komunitě, menší strach z odnětí svobody a obecně nižší schopnost uvažování o následcích činů), častějším

---

⁵⁷ A2,2005-2012 KULTURNÍ ČTRNÁSTIDENÍK©, [online] [cit. 2010-03-13]. Dostupné na WWW: <<http://www.advojka.cz/archiv/2010/23/neviditelne-nasili>, ISSN 1803-6635>.

dopadením a odsouzením za dokonané trestné činy často páchané i mladistvými. Každopádně na první pohled je zřejmé, že Romové se na trestné činnosti v ČR podílejí několikanásobně více než by odpovídalo jejich zastoupení v populaci. Poslední číselné údaje o romské kriminalitě jsou k dispozici ve výzkumu provedeném na počátku devadesátých let minulého století. Jsou zastaralé, ale zajímavé už proto, že srovnávají situaci v ČR a SR v tehdy ještě společném státě. A je zřejmé, že pokud v následujících letech nastal silný příliv slovenských Romů do již samostatné ČR, výrazně se navýšil i podíl Romů na kriminalitě v ČR.

Jaká je situace v současnosti, je poměrně obtížné a nepřesně zjistitelné. Je tomu tak především z důvodu diskutabilního zákazu vykazování Romů v statistické ročence kriminality, což bylo učiněno mimo jiné na základě intenzivního tlaku romských organizací, jež si od tohoto kroku – bohužel mylně – slibovaly zklidnění veřejného mínění o Romech. Odporuje samozřejmě občanským právům učinit o komkoli v souvislosti s jeho trestnou činností úřední záznam, že je Romem, zejména pokud si nepřeje být za Roma považován. Mapování romské kriminality je proto nutné svěřit sociologům, kteří dokážou (pracně, ale nakonec přesněji než úředníci) získat potřebné údaje, aniž by porušili něčí občanská práva.⁵⁸

---

⁵⁸ KVASNIČKA P. *Romská kriminalita. Její příčiny, specifika a profil pachatelů*. [online]. [cit. 2010-03-13]. Dostupné na WWW: <http://dspace.knihovna.utb.cz/bitstream/handle/10563/1584/kvasnicka_2006_bp.pdf>.

9 Organizace napomáhající integraci rómské menšiny

Nejvýznamnější organizací, která pracuje na integraci rómské menšiny, se nazývá Agentura pro sociální začleňování. Agentura je jedním z odborů Sekce pro lidská práva při Úřadu vlády ČR. Podporuje obce a města, aby mohly plnit svoji funkci - zajišťovat či pomáhat zajistit všem občanům rovný přístup ke vzdělávání, bydlení, zdravotní péči, zaměstnání, sociálním službám a bezpečí. Agentura podporuje taková opatření, která pomohou samosprávám v procesu sociální integrace obyvatel ohrožených sociálním vyloučením a v rozvoji sociálně vyloučených lokalit v kontextu a zájmu celé obce/města a všech jejích občanů.

Agentura pro sociální začleňování v romských lokalitách pracuje s následujícími cílovými skupinami:

1) Nepřímo

- obyvatelé sociálně vyloučených lokalit

2) Přímo

- obce (obecní a městské úřady, magistráty)

- instituce působící na území obce (ostatní úřady, školy, policie, nestátní neziskové organizace, zaměstnavatelé)

- veřejnost.

Při vymezování působnosti Agentury není vhodné primárně zaměřit pozornost pouze na cílovou skupinu obyvatel sociálně vyloučených lokalit. Není účelné stanovovat hranice (geografické či domnělé) sociálně vyloučené lokality a za příjemce pomoci či pozornosti považovat pouze obyvatele uvnitř tohoto prostoru, nadto pouze Romy (ať již takové, kteří se k romské národnosti hlásí, či takové, které je možné díky sumě rozpoznatelných vnějších znaků za Romy považovat).

Agentura ve spolupráci s partnery sestavili místní strategický plán sociálního začleňování, jehož naplněním na území obce dochází:

- k plné integraci sociálně vyloučených obyvatel do společnosti,

- k revitalizaci či redukci vyloučených lokalit, rozvoji zaostalých částí obce, rozvoji sociálních a návazných služeb, které odpovídají potřebám všech obyvatel obce,

- k zajištění rovného přístupu všech občanů ke vzdělávání, bydlení, zdravotní péči, zaměstnání, sociálním službám a bezpečí, prevenci dalšího sociálního vyloučení a s tím

spojených sociálně patologických jevů, rozvoji občasně společnosti a podpoře občanského soužití.⁵⁹

9.1 Začleňování v sociálně vyloučených lokalitách

Projekt navazuje na národní individuální projekt realizovaný Agenturou pro sociální začleňování v letech 2010 - 2012. Hlavním cílem projektu je ověřit účinnost politik sociálního začleňování na lokální úrovni jako zdroj informací pro formování státní politiky sociálního začleňování a zavádět inovativní postupy sociálního začleňování na místní úrovni. K oblastem intervence, na kterých už ASZ pracuje (oblast vzdělávání, bydlení, zaměstnanosti, sociálních služeb, péče o rodinu, dluhového poradenství a bezpečnosti) přibudou témata nová, jako např. systemizace práce s kraji, veřejná setkání s obyvateli sociálně vyloučených lokalit, provádění vlastních výzkumů ve spolupráci s univerzitami či mediace vyhrocených konfliktů v lokalitách. V rámci projektu bude Agentura prostřednictvím lokálních konzultantů ve 26 obcích a městech se sociálně vyloučenými lokalitami na bázi činnosti místních partnerství připravovat místní strategie sociálního začleňování a jejich realizaci s využitím projektového poradenství.⁶⁰

Jistě kromě agentury existují i jiné organizace, skupiny, které pomáhají integraci Rómů a řeší jejich problematiku. V každém městě ČR bylo zřízeno několik organizací zabývajících se integrací. Každá z organizací pracuje dle možností, realizují projekty, poskytují služby. Mají za cíl rozvíjet dovednosti a rozšířit vědomosti dospělých, rodičů dětí z vyloučených lokalit, prostřednictvím osvětově výchovných a vzdělávacích programů a tím přispět ke změnám hodnotového systému romských rodin tak, aby vzdělání bylo jako hodnota akceptováno, a současně tak vytvářet předpoklady pro to, aby obyvatelé vyloučených lokalit byli lépe schopni aktivně svůj život ovlivňovat a angažovat se i ve věcech veřejných.

---

⁵⁹ AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ, Agentura pro sociální začleňování © 2014 [online] [cit. 2010-03-13]. Dostupné na WWW: < <http://www.socialni-zaclenovani.cz/> >

⁶⁰ AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ, Agentura pro sociální začleňování © 2014 [online] [cit. 2010-03-13]. Dostupné na WWW: < <http://www.socialni-zaclenovani.cz/> >.

10 Kontext vzniku a existence strategie

Situace romské menšiny patří k nejnaléhavějším otázkám vývoje české společnosti po roce 1989. Je vážnou výzvou ve sféře lidsko-právní, sociálně-ekonomické a v poslední době stále více rovněž bezpečnostní. Přes dílčí úspěchy, např. při rozvoji romského jazyka, kultury či při vytváření struktur a institucí napomáhajících integraci Romů, se nepodařilo dosáhnout celkového pozitivního obratu. Zesilují trendy vedoucí k marginalizaci, sociálnímu vyloučení a k územní segregaci části Romů. Romové čelí denně předsudkům, nesnášenlivosti a diskriminaci. Část Romů podléhá skepsi, apatii či rozhořčení, mnozí nemají dostatečnou důvěru v sebe sama a ani ve společnost. Ačkoli zhroucení komunistického režimu znamenalo zásadní změnu v ochraně lidských práv a prosazování rovnosti, česká společnost selhává, pokud jde o ochranu práv a ochranu před diskriminací romské menšiny. Nejenže je tento vývoj zahanbující, ale další prohlubování negativních trendů by navíc mohlo vést ke kolapsu společenské soudržnosti a k bezpečnostnímu riziku, jak ukázaly některé události v severních Čechách.⁶¹

V posledních několika letech dramaticky zesílily některé negativní jevy, např. v oblasti bydlení, územní segregace či předluženosti. Dochází k setrvalému nárůstu sektoru ubytoven, v nichž žijí vedle sebe romské rodiny s dětmi a jednotlivci, kteří jsou v obtížné životní situaci (osoby po výkonu trestu, bezdomovci, drogově závislí), přičemž většina z nich nemá šanci ubytovny opustit.⁶² Objevují se potíže v soužití mezi romskou menšinou a většinovou populací rovněž v místech, kde tomu tak dříve nebylo. Novým fenoménem, který lze pozorovat výrazně od roku 2011, jsou masové sociální nepokoje, které se odvíjí od místních potíží v soužití, někdy posílených vnitřní migrací Romů a dalších chudých za dostupným bydlením. Někdy napětí graduje do podoby otevřených střetů, v nichž se většinové obyvatelstvo přidává na stranu krajně pravicových svolavatelů a organizátorů akcí. Doposud Policie ČR dovedla v této obtížné situaci zajistit bezpečnost Romů i majoritní společnosti. Nadále však roste napětí a tendence obyvatel k extrémním řešením. Zhoršuje se nejen reálná situace, ale

---

⁶¹ Vláda České republiky, *Strategie romské integrace do roku 2020*, s.7. Dostupné na WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/strategie-romske-integrace-do-roku-2020-118736/>>.

⁶² MINISTERSTVO VNITRA, *Souhrn návrhu opatření ke snižování bezpečnostních rizik v sociálně vyloučených lokalitách*, materiál předložený vládě ČR pro informaci dne 30. října 2013 (čj. 1172/13).

i společenská nálada. Roste frustrace a pocit bezvýchodnosti jak na straně Romů, tak i majoritní společnosti.⁶³

Podle stávajících odhadů se s tíživými a vyhrocenými problémy sociálního vyloučení potýká kolem 80 – 100 tisíc Romů, což představuje asi třetinu z celkového počtu Romů žijících v ČR. Tyto problémy pochopitelně poutají největší pozornost společnosti. Jelikož opatření na podporu Romů jsou značně nepopulární, sílí tendence soustředit pomoc, resp. dostupné finanční prostředky, na etnicky neutrální „boj se sociálním vyloučením“. Do pozadí se tak dostává situace romské menšiny jako celku, tedy především situace odhadem poloviny až dvou třetin Romů žijících na území ČR. Tito Romové jsou začleněni do většinové společnosti, mnozí z nich by však potřebovali výraznější podporu, aby mohli lépe překonávat společenské bariéry, vytvářené často po staletí. Navíc zahrnutí všech Romů pod hlavičkou sociálního vyloučení či sociálně vyloučených, k němuž v praxi tento obrat často vede, zesiluje jejich stigmatizaci; pojem Rom je čím dál častěji asociován s pojmem „nepřízpůsobivý“. Situace skupin Romů, kteří nejsou výraznými nositeli romské kultury a identity, ani nežijí v situaci sociálního vyloučení, není dodnes ani dobře zmapována.⁶⁴ Předkládaná strategie chce důrazněji oslovit problémy a ambice této části romské menšiny, protože zejména skrze podporu zachování identity Romů a posilování postavení romské střední třídy a inteligence vede cesta k porozumění a k vyrovnání historicky vzniklé, méně příznivé situace Romů ve srovnání s většinovou populací.

10.1 Základní informace o strategii

Tabulka č. 1

ZÁKLADNÍ INFORMACE O STRATEGII	
Název strategie	Strategie romské integrace do roku 2020 (zkráceně „ Romská strategie 2020 “)
Kategorie strategie	národní, střednědobá, s celospolečenským dopadem
Zadavatel strategie	vláda České republiky

⁶³ Vláda České republiky, *Strategie romské integrace do roku 2020*, s7. Dostupné na WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/strategie-romske-integrace-do-roku-2020-118736/>>.

⁶⁴ Vláda České republiky, *Strategie romské integrace do roku 2020*, s8. Dostupné na WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/strategie-romske-integrace-do-roku-2020-118736/>>.

Gestor tvorby strategie	Ministr pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu
Koordinátor tvorby strategie	Odbor lidských práv a ochrany menšin Úřadu vlády, Kancelář Rady vlády pro záležitosti romské menšiny
Rok zpracování strategie	2014
Schvalovatel strategie	vláda České republiky
Datum schválení	<i>Bude doplněno</i>
Forma schválení	projednání vládou
Předcházející dokument	Koncepce romské integrace na období 2010–2013, přijata 21.12.2009 usnesením vlády č. 1572
Související legislativa	Doporučení Rady ze dne 9. prosince 2013 o účinných opatřeních v oblasti integrace Romů v členských státech Směrnice Rady 2000/43/ES, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ Zákon č. 198/2009 Sb. o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), ve znění pozdějších předpisů Zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin, ve znění pozdějších předpisů Zákon č. 29/2000 Sb., o krajích, ve znění pozdějších předpisů Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů Nařízení vlády č. 98/2002 Sb., kterým se stanoví podmínky a způsob poskytování dotací ze státního rozpočtu na aktivity příslušníků národnostních menšin a na podporu integrace příslušníků romské komunity Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin Evropská charta regionálních či menšinových jazyků
Doba realizace strategie	2015–2020
Odpovědnost za implementaci	členové vlády, kterým jsou v rámci Strategie uloženy úkoly
Kontext vzniku strategie	Situace romské menšiny patří k nejnaléhavějším problémům společenského vývoje po roce 1989. Od přijetí tzv. Bratinkovy zprávy o situaci romské komunity v ČR vládou 29. října 1997 usiluje vláda o zlepšení situace Romů prostřednictvím cílených koncepcí, z nichž poslední zahrnovala roky 2010–2013. Navazující Strategie romské integrace do 2020 reaguje rovněž na Doporučení Rady EU o účinných opatřeních v oblasti integrace Romů v členských

	státech ze dne 9.12. 2013.
Stručný popis řešeného problému a obsahu strategie⁶⁵	Cílem strategie je zvrátit do roku 2020 negativní trendy ve vývoji situace Romů v ČR zejména ve vzdělávání, zaměstnanosti, bydlení a v oblasti sociální; nastartovat a urychlit pozitivní změny a dosáhnout pokroku při odstraňování neodůvodněných a nepřijatelných rozdílů mezi podstatnou částí Romů a většinovou populací, zajistit účinnou ochranu Romů před diskriminací, bezpečné soužití a povzbudit rozvoj romské kultury a jazyka.

⁶⁵ Vláda České republiky, *Strategie romské integrace do roku 2020*, s.8. Dostupné na WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/strategie-romske-integrace-do-roku-2020-118736/>>.

Praktická část

11 Začleňování romské menšiny do majoritní společnosti

Následující praktická část bakalářské práce je zaměřena na vnímání majoritní společnosti na přítomnost, soužití, začleňování romské menšiny v Libereckém kraji. Ve výzkumu je využito dotazníkového šetření a praktických zkušeností z více jak pětiletého působení v pracovní skupině styčného důstojníka pro styk s národnostními menšinami PČR.

Vzhledem ke skutečnosti, že pracovní skupina má velice omezené možnosti, jak danou problematiku sama vyřešit. Je na místě spolupracovat s dalšími organizacemi, a společnými silami pracovat a pokusit se danou problematiku spojenou s menšinami nenechat dojít k rasovým nepokojům, demonstracím proti menšinám a pod.. V současné době je vnímána jako největší problémová romská menšina, a tak je také nejvíce skloňována. Z tohoto důvodu byla bakalářská práce zaměřena na romskou menšinu a snaha zjistit, jaký má názor většinová společnost na romskou menšinu.

Ve výzkumné části tedy bude zjišťováno, zda je uvedená menšina vnímána jako „spoluobčan“ nebo jen jako něco „obtížného“.

11.1 Organizace a průběh výzkumu

Vlastní výzkum byl rozdělen do čtyř etap. Náplní první etapy byla příprava. V rámci přípravy byl formulován výzkumný problém, studium literatury vztahující se k tématu, stanovení cíle výzkumu, formulace výzkumného problému a s tím související předpoklady. V neposlední řadě byla zvolena výzkumná metoda – dotazník. Následně byl dotazník sestaven. Jako podklad pro výzkum a formulaci otázek v dotazníku byla použita nastudovaná literatura, ze které bylo čerpáno v teoretické části bakalářské práce a konzultace s kolegy a vedoucím práce, kteří mi na základě svých zkušeností a znalostí této problematiky ochotně poskytli své názory a připomínky k jednotlivým otázkám při kompletování dotazníku.

Druhou etapou byl sběr informací, který probíhal celkem bezproblémově. Dotazníky byly rozdány kolegům, ve čtyřech Územních odborech krajského ředitelství PČR Libereckého kraje. Každý kolega rozdával dvacet dotazníků jím náhodně vybraných občanů, různé věkové kategorie a pohlaví. Každý z nich měl vyplnit dotazník o sedmi položkách.

Třetí etapa byla ve znamení zpracovávání získaných dat a informací. Každá vyhodnocená otázka byla zaznamenána do tabulky a grafu, která přehledně ukazuje hodnocení všech sedmi zaměstnanců u každého klienta.

Poslední etapou bylo vyhodnocení výsledků. Zhodnotila jsem stanovené předpoklady a formulovala jsem závěry vyplývající z mého zjištění.

Na základě vyhodnoceného výzkumu jsem vypracovala případovou studii dvou klientů, kteří vykazovali nejvýraznější a nejméně výrazné zlepšení v oblastech souvisejících s celkovým rozvojem klienta.

11.2 Výzkumná metoda

Jako metodu pro získání výzkumného materiálu byl použita dotazník. Dotazník je soubor specifických otázek, na něž osoba odpovídá, nebo výpovědi, ke kterým se vyjadřuje. Vyplňuje se formou vypsání odpovědi, zakroužkování, zaškrtnutí, podtržení příslušné odpovědi. Jedná se o způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí. Je nejfrekventovanější metodou zjišťování údajů. Je určen především pro hromadné získávání údajů. Považuje se za ekonomický výzkumný nástroj, díky kterému máme možnost získávat velké množství informací při malé investici času. Dotazník je považován za jednu z nejefektivnějších metod sociologického výzkumu. Náročné je především sestavování dotazníku, neboť by měl být maximálně úsporný.

Dotazník má mít:

- **cíl** – přesná formulace konkrétního cíle a úlohy dotazníku ve vztahu ke zvolenému problému je základní podmínkou účelného koncipování dotazníku
- **strukturu** – dotazník má mít promyšlenou strukturu. Je potřeba rozdělit základní otázky do několika okruhů. Každý z nich se poté naplňuje položkami.

Tvorba otázek – otázka se skládá ze slov a číslic.

Pro přehled uvádím základní pravidla při tvorbě otázek:

- formulovat jasné jednoznačné otázky, které budou obsahově co nejpřesnější
- formálně srozumitelné, bez cizích slov
- ne příliš široké znění
- vyhýbat se výrazům několik, někdy, většinou
- vyhýbat se dvojitým otázkám, otázka se má týkat jedné věci
- dávat takové otázky, na které dokáže respondent odpovědět
- otázky musí být smysluplné, zvyšuje to zájem respondenta
- vyhýbat se záporným výrazům, které se mohou přehlédnout nebo se špatně interpretují
- nepoužívat sugestivní otázky, které napovídají odpověď
- otázky by neměly přivádět respondenta do rozpaků
- nenáročné na paměť respondenta

Výhody dotazníku:

- možnost zkoumat velký počet lidí i na velkém prostoru
- malé finanční náklady
- poměrně lehko se zpracovává
- respondenti mají možnost zvážit svou odpověď, takže odpovědi jsou přesnější
- dotazník je anonymní, takže respondenti jsou ochotnější ke spolupráci
- relativně malá organizační příprava
- není časově náročný

Nevýhody dotazníku:

- je těžké a vlastně nemožné ověřovat platnost a správnost výzkumu
- nemůže jít do hloubky problematiky
- není možné měnit ho v průběhu výzkumu, respondenti mohou chápat otázky rozdílně.

11.3 Dotazník použitý pro daný výzkum

Dotazník, který jsem použita pro svůj výzkum obsahuje 13 položek. Jedná se o následující položky:

1. Pohlaví
2. Věk
3. Máte v blízkosti svého bydliště osoby jiné národnosti než české?
4. Máte zkušenosti s romskou národnostní menšinou?
5. Myslíte si, že se menšiny v Libereckém kraji dostatečně začleňují do společnosti?
6. Je podle Vás pobírání sociálních dávek zneužívání systému?
7. Je podle Vašeho názoru v ČR podporován rasismus?

Otázka číslo jedna a dva byly položeny k určení rozdělení do skupin k následnému vyhodnocení. V následných tabulkách se tedy budou vyhodnocovat otázky tři až sedm.

12 Vyhodnocení dotazníků

Vyhodnocení otázek v Liberci :

1. Máte v blízkosti svého bydliště osoby jiné národnosti než české?

Tabulka č. 2

	ženy 18-25 let	ženy 25-35 let	ženy 35-45 let	ženy 45 a více	muži 18-25 let	muži 25-35 let	muži 35-45 let	muži 45 a více
ano	2	3	2	2	3	3	2	3
ne	0	0	0	0	0	0	0	0

Z uvedeného je zřejmé, že každý z dotazovaných má v blízkosti svého bydliště osobu jiné národnosti menšiny než české. V šestnácti případech se jedná o Romy a ve čtyřech případech o Vietnamce. Není však uvedeno o jakou vzdálenost od bydliště se jedná.

2. Máte zkušenosti s romskou národností menšinou?

Tabulka č. 3

	ženy 18-25 let	ženy 25-35 let	ženy 35-45 let	ženy 45 a více	muži 18-25 let	muži 25-35 let	muži 35-45 let	muži 45 a více
ano	2	2	2	1	3	3	1	3
ne	0	1	0	1	0	0	1	0
dobré	2	1	2	2	2	3	1	2
špatné	0	1	0	0	1	0	0	1

Z uvedeného je zřejmé, že velká většina z dvaceti dotazovaných za svůj život nějakým způsobem přišlo do styku s Romem a jen malý počet má špatné zkušenosti. Není však uvedeno, o jaké špatné zkušenosti se jedná a jak jsou tyto zkušenosti závažné. Zda se jedná o trestně právní páchaní, nebo zda jde o zkušenosti z doslechu.

3. Myslíte si, že se menšiny v Libereckém kraji dostatečně začleňují do společnosti?

Tabulka č. 4

	ženy 18-25 let	ženy 25-35 let	ženy 35-45 let	ženy 45 a více	muži 18-25 let	muži 25-35 let	muži 35-45 let	muži 45 a více
ano bez problémů	0	0	0	0	1	0	0	0
spíše ano	2	2	2	2	2	1	0	1
spíše ne	0	1	0	0	0	2	2	2
ne dost	0	0	0	0	0	0	0	0
absolutně ne1	0	0	0	0	0	0	0	0
nevím je mi to jedno	0	0	0	0	0	0	0	0

Z uvedeného je vidět, že více jak polovina si myslí, že se menšiny v Liberci začleňují dostatečně což není ani tak překvapující zjištění, vzhledem ke skutečnosti, že v Liberci jako takovém nemá PČR až na několik málo případů velké problémy s menšinami.

4. Je podle Vás pobírání sociálních dávek zneužívání systému?

Tabulka č. 5

	ženy 18-25 let	ženy 25-35 let	ženy 35-45 let	ženy 45 a více	muži 18-25 let	muži 25-35 let	muži 35-45 let	muži 45 a více
určitě ano	0	1	0	0	0	0	0	2
někteří	2	2	2	1	2	3	2	1
ne	0	0	0	1	1	0	0	0
stát se to může	0	0	0	0	0	0	0	0

Z uvedeného je zřejmé, že názor je spíše neutrální a přiklání se více ke skutečnosti, že pobírání sociálních dávek není vhodné. Může tomu přispět i skutečnost, že v Liberci je více pracovních příležitostí, než v některých jiných krajích.

5. Je podle Vašeho názoru v ČR podporován rasismus?

Tabulka č. 6

	ženy 18-25 let	ženy 25-35 let	ženy 35-45 let	ženy 45 a více	muži 18-25 let	muži 25-35 let	muži 35-45 let	muži 45 a více
ano	0	0	0	1	0	0	0	0
spíše ano	2	2	1	1		1	0	2
spíše ne	0	0	1	0	2	2	2	1
ne	0	0	0	0	0	0	0	0
nevím o tom	0	1	0	0	0	0	0	0

Z uvedeného je zřejmé, že názory jsou odlišné tak půl na půl.

Vyhodnocení otázek v Jablonci nad Nisou:

1. Máte v blízkosti svého bydliště osoby jiné národnosti než české?

Tabulka č. 7

	ženy 18-25 let	ženy 25-35 let	ženy 35-45 let	ženy 45 a více	muži 18-25 let	muži 25-35 let	muži 35-45 let	muži 45 a více
ano	3	1	4	4	3	4	1	0
ne	0	0	0	0	0	0	0	0

Z uvedeného je zřejmé, že každý z dotazovaných má v blízkosti svého bydliště osobu jiné národnosti než české. V osmnácti případech se jedná o Romy a ve dvou případech o Vietnamce. Není však uvedeno o jakou vzdálenost od bydliště se jedná.

2. Máte zkušenosti s romskou národností menšinou?

Tabulka č. 8

	ženy 18-25 let	ženy 25-35 let	ženy 35-45 let	ženy 45 a více	muži 18-25 let	muži 25-35 let	muži 35-45 let	muži 45 a více
ano	3	1	3	4	3	3	1	0
ne	0	0	1	0	0	1	0	0
dobré	2	1	1	2	3	2	0	0
špatné	1	0	3	2	0	2	1	0

Z uvedeného je zřejmé, že velká většina z dvaceti dotazovaných za svůj život nějakým způsobem přišlo do styku s Romem a skoro polovina má špatné zkušenosti. Není však uvedeno, o jaké špatné zkušenosti se jedná a jak jsou tyto zkušenosti závažné. Zda se jedná o trestně právní páchaní, nebo zda jde o zkušenosti z doslechu.

3. Myslíte si, že se menšiny v Libereckém kraji dostatečně začleňují do společnosti?

Tabulka č. 9

	ženy 18-25 let	ženy 25-35 let	ženy 35-45 let	ženy 45 a více	muži 18-25 let	muži 25-35 let	muži 35-45 let	muži 45 a více
ano bez problémů	0	0	0	0	0	0	0	0
spíše ano	0	0	2	0	0	0	0	0
spíše ne	0	1	2	3	0	0	0	0
ne dost	3	0	0	1	3	1	1	0

absolutně ne1	0	0	0	0	0	3	0	0
nevím je mi to jedno	0	0	0	0	0	0	0	0

Z uvedeného je vidět, že většina si myslí, že se menšiny v Jablonci nad Nisou nezačleňují dostatečně.

4. Je podle Vás pobírání sociálních dávek zneužívání systému?

Tabulka č. 10

	ženy 18-25 let	ženy 25-35 let	ženy 35-45 let	ženy 45 a více	muži 18-25 let	muži 25-35 let	muži 35-45 let	muži 45 a více
určitě ano	0	1	1	1	0	2	0	0
někteří	3	0	2	3	3	2	1	0
ne	0	0	1	0	0	0	0	0
stát se to může	0	0	0	0	0	0	0	0

Z uvedeného je zřejmé, že dle názoru dotazovaných je pobírání sociálních dávek neadekvátní, ale ne u všech jedinců.

5. Je podle Vašeho názoru v ČR podporován rasismus?

Tabulka č. 11

	ženy 18-25 let	ženy 25-35 let	ženy 35-45 let	ženy 45 a více	muži 18-25 let	muži 25-35 let	muži 35-45 let	muži 45 a více
ano	0	0	0	0	1	1	0	0
spíše ano	3	1	0	2	0	2	1	0
spíše ne	0	0	3	2	2	1	0	0
ne	0	0	1	0	0	0	0	0
nevím o tom	0	0	0	0	0	0	0	0

Z uvedeného je zřejmé, že názory jsou odlišné tak půl na půl.

Vyhodnocení otázek v Semilech:

1. Máte v blízkosti svého bydliště osoby jiné národnosti než české?

Tabulka č. 12

	ženy 18-25 let	ženy 25-35 let	ženy 35-45 let	ženy 45 a více	muži 18-25 let	muži 25-35 let	muži 35-45 let	muži 45 a více
ano	2	2	2	3	0	3	1	2
ne	2	0	0	2	0	0	0	1

Z uvedeného je zřejmé, že jedna čtvrtina dotazovaných nemá v blízkosti svého bydliště žádnou menšinu. Vzhledem ke skutečnosti, že Semily jsou nejmenší z uvedených měst se toto dalo očekávat.

2. Máte zkušenosti s romskou národnostní menšinou?

Tabulka č. 13

	ženy 18-25 let	ženy 25-35 let	ženy 35-45 let	ženy 45 a více	muži 18-25 let	muži 25-35 let	muži 35-45 let	muži 45 a více
ano	3	1	1	2	0	1	1	1
ne	1	1	1	3	0	2	0	2
dobré	3	1	1	2	0	1	1	1
špatné	0	0	0	0	0	0	0	0

Z uvedeného je zřejmé, že polovina dotazovaných za svůj život nějakým způsobem přišlo do styku s Romem a nikdo z nich nemá špatné zkušenosti.

3. Myslíte si, že se menšiny v Libereckém kraji dostatečně začleňují do společnosti?

Tabulka č. 14

	ženy 18-25 let	ženy 25-35 let	ženy 35-45 let	ženy 45 a více	muži 18-25 let	muži 25-35 let	muži 35-45 let	muži 45 a více
ano bez problémů	0	0	0	0	0	0	0	0
spíše ano	4	2	1	4	0	2	1	3
spíše ne	0	0	1	1	0	1	0	0
ne dost	0	0	0	0	0	0	0	0
absolutně ne!	0	0	0	0	0	0	0	0
nevím je mi to jedno	0	0	0	0	0	0	0	0

Z uvedeného je vidět, že více jak většina si myslí, že se menšiny v Liberci začleňují dostatečně což není ani tak překvapující zjištění, vzhledem ke skutečnosti, že v Semilech nemá PČR až na několik málo případů velké problémy s menšinami.

4. Je podle Vás pobírání sociálních dávek zneužívání systému?

Tabulka č. 15

	ženy 18-25 let	ženy 25-35 let	ženy 35-45 let	ženy 45 a více	muži 18-25 let	muži 25-35 let	muži 35-45 let	muži 45 a více
určitě ano	0	0	0	0	0	0	0	0
někteří	4	2	2	3	0	3	1	2
ne	0	0	0	2	0	0	0	1
stát se to může	0	0	0	0	0	0	0	0

Z uvedeného je zřejmé, že názor je spíše kladný a přiklání se více ke skutečnosti, že pobírání sociálních se může dotknout poctivých občanů, ale i těch, kteří je zneužívají. Může tomu přispět i skutečnost, že v Semilech není dostatek pracovních příležitostí.

5. Je podle Vašeho názoru v ČR podporován rasismus?

Tabulka č. 16

	ženy 18-25 let	ženy 25-35 let	ženy 35-45 let	ženy 45 a více	muži 18-25 let	muži 25-35 let	muži 35-45 let	muži 45 a více
ano	0	0	0	0	0	0	0	0
spíše ano	2	0	0	1	0	1	1	3
spíše ne	2	2	2	4	0	2	0	0
ne	0	0	0	0	0	0	0	0
nevím o tom	0	0	0	0	0	0	0	0

Z uvedeného je zřejmé, že názory jsou odlišné jen málo, spíše však ne.

Vyhodnocení otázek v České Lípě :

1. Máte v blízkosti svého bydliště osoby jiné národnosti než české?

Tabulka č. 17

	ženy 18-25 let	ženy 25-35 let	ženy 35-45 let	ženy 45 a více	muži 18-25 let	muži 25-35 let	muži 35-45 let	muži 45 a více
ano	3	3	2	3	2	3	4	0
ne	0	0	0	0	0	0	0	0

Z uvedeného je zřejmé, že každý z dotazovaných má v blízkosti svého bydliště osobu jiné národnosti menšiny než české. V osmnácti případech se jedná o Romy a ve dvou případech o Vietnamce. Není však uvedeno o jakou vzdálenost od bydliště se jedná.

2. Máte zkušenosti s romskou národností menšinou?

Tabulka č. 18

	ženy 18-25 let	ženy 25-35 let	ženy 35-45 let	ženy 45 a více	muži 18-25 let	muži 25-35 let	muži 35-45 let	muži 45 a více
ano	3	3	2	3	2	3	4	0
ne	0	0	0	0	0	0	0	0
dobré	1	1	2	3	0	1	2	0
špatné	2	2	0	0	2	2	2	0

Z uvedeného je zřejmé, že všichni z dvaceti dotazovaných za svůj život nějakým způsobem přišlo do styku s Romem a více než polovina má špatné zkušenosti. Není však uvedeno, o jaké špatné zkušenosti se jedná a jak jsou tyto zkušenosti závažné. Zda se jedná o trestně právní páchaní, nebo zda jde o zkušenosti z doslechu.

3. Myslíte si, že se menšiny v Libereckém kraji dostatečně začleňují do společnosti?

Tabulka č. 19

	ženy 18-25 let	ženy 25-35 let	ženy 35-45 let	ženy 45 a více	muži 18-25 let	muži 25-35 let	muži 35-45 let	muži 45 a více
ano bez problémů	0	0	0	0	0	0	0	0
spíše ano	1	0	0	0	0	1	0	0
spíše ne	0	3	1	1	0	1	2	0
ne dost	2	0	1	2	2	1	1	0
absolutně ne1	0	0	0	0	0	0	1	0
nevím je mi to jedno	0	0	0	0	0	0	0	0

Z uvedeného je vidět, že velká většina si myslí, že se menšiny v Liberci nezačleňují dostatečně nebo ne dost což není ani tak překvapující zjištění, vzhledem ke skutečnosti, že v Č. Lípě jako takovém má PČR velké problémy s menšinami.

4. Je podle Vás pobírání sociálních dávek zneužívání systému?

Tabulka č. 20

	ženy 18-25 let	ženy 25-35 let	ženy 35-45 let	ženy 45 a více	muži 18-25 let	muži 25-35 let	muži 35-45 let	muži 45 a více
určitě ano	1	0	2	1	1	1	1	0
někteří	2	3	0	2	1	2	3	0
ne	0	0	0	0	0	0	0	0
stát se to může	0	0	0	0	0	0	0	0

Z uvedeného je zřejmé, že názor je spíše neutrální a přiklání se více ke skutečnosti, že pobírání sociálních dávek není vhodné. Může tomu přispět i skutečnost, že v Č. Lípě je méně pracovních příležitostí a do zaměstnání většinou dojíždí do Liberce nebo Ml. Boleslavi.

5. Je podle Vašeho názoru v ČR podporován rasismus?

Tabulka č. 21

	ženy 18-25 let	ženy 25-35 let	ženy 35-45 let	ženy 45 a více	muži 18-25 let	muži 25-35 let	muži 35-45 let	muži 45 a více
ano	0	0	0	0	0	0	0	0
spíše ano	1	2	0	1	0	0	1	0
spíše ne	2	1	2	2	2	3	3	0
ne	0	0	0	0	0	0	0	0
nevím o tom	0	1	0	0	0	0	0	0

Z uvedeného je zřejmé, že tři čtvrtiny dotazovaných si myslí, že se menšiny nedostatečně začleňují do většinové společnosti v ČR.

12.1 Závěrečné zhodnocení výzkumu

V závěru praktické části by autor rád zhodnotil výzkum. Pro tuto práci byl velkým přínosem. Dostalo se tak odpovědi na to, zda a do jaké míry je systematická činnost, všech složek, které se snaží o začleňování menšin, zejména tak romské menšiny do společnosti úspěšná. Z uvedeného výzkumu vyplývá, že nejlépe vychází menšiny s většinovou společností v Liberci a Semilech. V Liberci je to zapříčiněno nejspíš tím, že je zde nejvíce pracovních příležitostí a nejsou zde vyloučené lokality. Semily nejsou tak atraktivní tak není v Semilech větší zastoupení romské menšiny jak v ostatních městech kraje. Romové v Semilech se asimilovali a to včetně nové generace a platí, že pro nové přistěhovalce Semily nejsou atraktivní. Horší situace je v Jablonci nad Nisou a hlavně v České Lípě. Jablonec nad Nisou v minulosti poskytoval spoustu pracovních příležitostí a zaměstnával většinu obyvatel. Bylo to tak místo, kam se romská menšina stěhovala a neměla problém se soužitím. V posledních dvaceti letech je ale o zaměstnání v Jablonci nouze i pro většinovou společnost. Romské menšině, která je zde dlouhodobě usídlena nezbyvá nic jiného než se žít jak se dá. To samozřejmě platí i pro novou generaci, která navíc není vůbec zvyklá pracovat a ani nemají žádný příklad pracovně zaměřeného člena rodiny. To samé platí i pro Českou Lípou, která má navíc problém, že to není daleko do Ústí nad Labem, Teplic, Děčína atd. Tyto města se jak známo vyznačují vysokými problémy s menšinami. Z policejního hlediska je zřejmé, že z těchto měst se jednak do Č. Lípy stěhují za svými příbuznými a také dojíždí za účelem páchaní trestné činnosti v domnění, že zde nejsou známí.

Celkově tedy lze uvést, že menšiny v Libereckém kraji nemají se začleňováním do společnosti zásadní problémy a ani většinová společnost nevnímá romskou menšinu absolutně negativně. Samozřejmě jsou vždy osoby, které tvoří výjimku, ale pozitivním poznatkem je, že v Libereckém kraji nemá žádná krajní extremistická organizace základnu, která by podporovala a řídila rasismus v uvedeném kraji.

Závěr

Problematika multikulturního soužití je částečně nepředvídatelnou disciplínou. Ještě doposud se nikomu nepodařilo předvídat problémy, které se v souvislosti s multikulturním soužitím vyskytnou, a ani autor nemá takové ambice. Je možno snad jen poznamenat, že do budoucna se bude česká společnost spíše pluralizovat, a to po všech stránkách. K posílení tohoto fenoménu přispěl vstup České republiky do Evropské unie a posílení migračních toků do České republiky. Kulturní bohatství obyvatelstva České republiky může být pro společnost zmíněného státu přínosem. Záleží na tom, do jaké míry se naučíme ze své rozdílnosti těžit nebo naopak ji brát jako záminku ke sporům. Policie je jednou z institucí, jejíž chování má na atmosféru české společnosti vliv. To platí v současnosti a bude to nejspíš platit i v budoucnu. Velmi významné bude to, do jaké míry bude policie schopna reagovat na nové podněty a zaujímat vůči nim zodpovědnější stanovisko. Potřeba vzdělávat se v problematice menšin a ve složitosti společnosti vůbec bude vždy aktuální.

Sociální vyloučení můžeme v dnešní době považovat bez nadsázky za fenomén doby. Setkáváme se s ním denně v mnoha podobách a z různých příčin, jako je sociální status, věk, nemoc, zdravotní postižení apod.. Snad bylo v bakalářské práci dosaženo cílů a podařilo mi srozumitelně přiblížit problematiku sociálního vyloučení národnostních menšin v Libereckém kraji a především zjistit, zda a do jaké míry dochází ke zlepšení v oblastech týkajících se jejich celkového stavu. Naše snaha přináší výsledky pouze v případě, že iniciátorem takovýchto změn je sám občan. Je jisté, že poskytované služby samy o sobě nejsou cílem, ale pouze prostředkem k tomu, aby občané měli možnost řešit s odbornou pomocí svou situaci. „Smyslem policejní práce ve vztahu k menšinám je uplatňování rovného a korektního přístupu a respektování menšinových odlišností. Respektování odlišnosti v žádném případě neznamená totéž jako zvýšená tolerance k nezákonnému jednání členů menšin.“⁶⁶

---

⁶⁶ MINISTERSTVO VNITRA ČR. Odbor bezpečnostní politiky. *Strategie pro práci Policie ČR ve vztahu k menšinám (pro období let 2013-2014)*. Praha. 2013. s4.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje:

1. ZEMAN, V. *Příručka pro obce*. Praha 2012, s52. ISBN 978-80-7440-068-1.
2. DOHNALOVÁ, E. *Úvod do sociální práce s migranty*. Olomouc 2012, s124, ISBN 978-80-87623-02-2
3. ŠIŠKOVÁ, T. *Menšiny a migranti v České republice*. Praha 2001, s188, ISBN 80-7178-648-9
4. TÓTH, A. *Národnostní menšiny v Československu 1918-1938*, Praha, s2012,722, ISBN 978-80-7308-413-4; 978-80-87258-58-3
5. PAVELČÍKOVÁ, N. *Romové v českých zemích v letech 1945-1989*, Praha 2004, s183, ISBN 80-86621-07-3.
6. SIROVÁTKA, T,ed. *Sociální exkluze a sociální inkluze menšin a marginalizovaných skupin*. Brno: Georgetown a FSS MU, s19, 2004.
7. VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*, s674, Praha: Portál, 2004.
8. KALEJA, M.; KNEJP, J.: *Mluvme o Romech: Aven vakeras pal o Roma*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2009, s199. ISBN 978-80-7368-708-3.
9. HORVÁTHOVÁ, J. *Romové a výtvarné umění*. In *Kolektiv autorů muzea a romské kultury. Romové – O Roma, Tradice a současnost – Angodes the akanák*. Brno: Moravské zemské muzeum/ Svan/ Muzeum romské kultury, 1999.
10. HARTL, P; HARTLOVÁ,H. *Psychologický slovník*. 2. Vyd. Praha: Portál, 2004, ISBN 978-80-7367-569-1
11. DOHNAL, L. *Národnostní menšiny ve vztahu k Policii ČR*. Brno : Institut meziodborových studií Brno Fakulty humanitních studií na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně, 2012.
12. HAVRDOVÁ, E. *Tvorba a realizace projektů prevence kriminality mládeže*. Praha: Centrum pro veřejnou politiku, 2007. s185. ISBN 978-80-239-9950-1.
13. ŠALDA, J. *Projekt Kulatý stůl*. In *Interní dokument PČR*. 2006, Praha : PČR, 2006.
14. ROMÁNKOVÁ, G. *Práce Policie ČR ve vztahu k menšinám*, Holešov, 2012.
15. BUDILOVÁ, L. *Policista v multikulturním prostředí*, vyd. Praha, 2015.

Elektronické zdroje

1. JÁRA, Martin (ed.) (2006):*Sociální diskriminace pod lupou, Metodika identifikace diskriminačního jednání a doprovodných negativních jevů v bydlení o.p.s.*: Praha [cit. 2014-11-29]. Dostupné na: WWW<http://www.poradna-prava.cz/dokumenty/socialni_diskriminace_pod_lupou.pdf>
2. Prof. PhDr. Rudolf Kohoutek, CSc: „*Proaktivita je úroveň osobního zaměření a úsilí na realizaci stanovených činností a na dosahování stanovených cílů*“; Slovník cizích slov, s81 [online] [cit. 3. 11. 2012].
3. BÍLEK P., DUFKOVÁ I., UHL P., ZLÁMAL J., *Policie v multikulturní společnosti*, [cit. 2010-03-13] Dostupné z WWW: [intranet PČR]. <<http://web.mv.cz/obp/mensiny/dokumenty.html>>.
4. M. Veselá, K. Pospíšilová, M Mazel, H. Balabánová, *Sociální vyloučení: Dobrá praxe a řešení, Společně k bezpečí o. s., s. 7*, Dostupné z WWW:<http://www.krajihocesky.cz/file.php?par%5Bid_r%5D=49939&par%5Bview%5D=0>.
5. AKTUALNĚ.CZ[online] Aktuálně.cz, *Romové*, [cit. 2010-03-13] Dostupné z WWW: <<http://www.aktualne.cz/wiki/domaci/romove/r~i:wiki:3082/?type=clanek>>.
6. *Stručně a jasně* [online] Stručně a jasně, [cit. 2010-03-13] Dostupné z WWW: <<http://www.strucnejasne.cz/wiki/romove?page=5>>.
7. Vláda České republiky, *Strategie romské integrace do roku 2020*, s.36. Dostupné z :<<http://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-omunity/aktuality/strategie-romske-integrace-do-roku-2020-118736/>>.
8. AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ © 2014 [online] Agentura pro sociální začleňování [cit. 2010-03-13]. Dostupné na WWW: <<http://www.socialni-zaclenovani.cz/co-je-socialni-vyloucení>>.
9. BOLF. Š, *Člověk v tísní, společnost při ČT o.p.s*, s.2. Dostupné z WWW: <http://epolis.cz/download/pdf/materials_36_1.pdf>.
10. ČSÚ: *Časová řada základních ukazatelů Výběrového šetření pracovních sil, 2013*. Dostupné na WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/zam_cr>.
11. *ČLOVĚK V TÍSNÍ*, Reportáž z kraje, [cit. 2010-03-13]. Dostupné na WWW: <<http://www.clovekvtsni.cz/cs/hledej?q=lichva>>.
12. SEKRETARIÁT RADY VLÁDY PRO NÁRODNOSTNÍ MENŠINY, *zpráva o situaci národnostních menšin v ČR* ISBN 80-86734-97, [cit. 2010-03-13].

Dostupné na WWW:

<http://www.mezikulturnidialog.cz/res/data/010/001215.pdf>>.

13. MINISTERSTVO VNITRA, Strategie pro práci Policie České republiky ve vztahu k menšinám pro období 2006 – 2007, [cit. 2010-03-13]. Dostupné na WWW: <http://epolis.cz/download/pdf/materials_62_1.pdf>
14. A2,2005-2012 KULTURNÍ ČTRNÁSTIDENÍK©, [online] [cit. 2010-03-13]. Dostupné na WWW: <<http://www.advojka.cz/archiv/2010/23/neviditelne-nasili,ISSN1803-6635>>.
15. KVASNIČKA, P. *Romská kriminalita. Její příčiny, specifika a profil pachatelů*. [online]. [cit. 2010-03-13]. Dostupné na WWW: <http://dspace.knihovna.utb.cz/bitstream/handle/10563/1584/kvasnicka_2006_bp.pdf>.

Legislativní dokumenty

1. Ústava České republiky, ze dne 16. prosince 1992
2. LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD ze dne 16. prosince 1992.
3. Trestní zákoník ze dne 8. ledna 2009 Sb. ve znění pozdějších předpisů § 218.